

יד
מהר"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
ויחי
טבת ה'תשפ"א ב'של"ב
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

האם הדליקו את הנרות במנורה שבמקדש גם בבוקר או רק בלילה, בירור מנהג האשכנזים והספרדים להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת גם בבוקר זכר למקדש, חמשה נימוקים מדוע אנחנו התימנים איננו חוששים בזה לדעת הרמב"ם הסובר שהדליקו את המנורה בבית המקדש גם בבוקר, והתייחסות למ"ש בספר 'איגרות הראשון לציז' (הרב יצחק יוסף, התש"פ) לגבי דברי מרן שליט"א בשלחן ערוך המקוצר ומנהג יהדות תימן בעניין זה. ולגבי שם הספר תמך משה.

סיפור המובא בספר 'שירת חייו' (קאליש) על התימנים בעת עלייתם לארץ ישראל.

המשך התייחסות למ"ש בספר איגרות הראשון לציז כי התימנים יכולים להמשיך במנהגם לגבי המבטא והמנגינות וכדו', שזה רק דברי פיתוי בעלמא ע"מ שיעזבו את מנהגם בדברים האחרים, ודברי הרה"ג זוהר עוקשי שליט"א (בדרשתו בליל שב"ק בביהמ"ד פעולת צדיק ב"ב) כי בזכות מרן שליט"א וספריו גם הנוהגים נוסח שאמי משמרים את מסורתם ומנהגיהם, ודוגמאות לכך.

השלמת הדרך התשיעית לגבי שאלת הנביא ירמיה את הקב"ה בעניין נביאי השקר שהיו בזמנו, מדוע נענשו הם והאנשים שהאמינו בהם.

דרך עשירית בביאור העניין.

התייחסות לאדם אחד בזמנינו הרואה גילויים נסתרים מן השמים וכדו', ומהיכן הוא שואב את גילוי ודמיונותיו. ושלא יתכן להיות משיח, מי שאינו תלמידחכם גדול.

דברי מרן בשבח חוברת "דרך סלולה" שיצאה לאור השבוע בהדפסה חדשה, ומחולקת חינם לבחורי הישיבות הקד' ע"י מוסדות יד מהרי"ץ.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 03-642-23-33-072 שלוחה 6

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 576

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

השיעור מוקדש לרפואת ולהצלחת לרפואת ולהצלחת מרת מרים בת צאלח שתחי', העוברת ניתוח ביום ראשון הקרוב. המקום ברוך הוא ישלח לה רפואה שלימה בתוך כל חולי עמו ישראל, ומכל צרה ונזק יצילה, ויחזקה ויאמצה בקו הבריאות, וימלא כל משאלות ליבה וליבכם לטובה, אכי"ר.
הוקדש ע"י בנה ידידנו הרב יפת מה טוב יצ"ו, שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ. המקום ברוך הוא ימלא כל משאלות ליבו וליבכם לטובה, אכי"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש לרפואת ולהצלחת מרת מרים בת צאלח שתחי', העוברת ניתוח ביום ראשון הקרוב. המקום ברוך הוא ישלח לה רפואה שלימה בתוך כל חולי עמו ישראל, ומכל צרה ונוק יצילה, ויחזקה ויאמצה בקו הבריאות, וימלא כל משאלות ליבה וליבכם לטובה, אכ"ר.

הוקדש ע"י בנה ידידנו הרב יפת מה טוב יצ"ו, שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ. המקום ברוך הוא ימלא כל משאלות ליבו וליבכם לטובה, אכ"ר. הרב יפת, כשמו בן הוא, מהטוב ומדהנעים, ברוך ה' הוא ידיד ותיק העושה הרבה דברים טובים, כן ירבה וכן יפרוץ.

האם הדליקו את הנרות במנורה שבמקדש גם בבוקר או רק בלילה, בירור מנהג האשכנזים והספרדים להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת גם בבוקר זכר למקדש, חמשה נימוקים מדוע אנחנו התימנים איננו חוששים בזה לדעת הרמב"ם הסובר שהדליקו את המנורה בבית המקדש גם בבוקר, והתייחסות למ"ש בספר 'איגרות הראשון לציון' (הרב יצחק יוסף, התש"פ) לגבי דברי מרן שליט"א בשלחן ערוך המקוצר ומנהג יהדות תימן בעניין זה. ולגבי שם הספר **חמד משה**.

הפסוק אומר בסוף פרשת תצוה [שמות ל', ז-ח] **וְהִקְטִיר עָלָיו אֶהְרֶן קְטֹרֶת סַמִּים. בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר, בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרוֹת יִקְטִירָנָה. וּבְהַעֲלֹת אֶהְרֶן אֶת הַנֵּרוֹת בֵּין הָעֶרְבִים יִקְטִירָנָה, קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְיָ לְדֹרֹתֵיכֶם.**

יש 'בהיטיבו', ויש 'ובהעלות'. אלו שני דברים. יש את הטבת הנרות, שלכאורה הכוונה לתקן אותם, להסיר מהם את השחרורית והפחם, ולסדר אותם. את השמן, ואת הפתילות. להתקין אותם - כפי שאומר התרגום, 'באתקנותיה'. ויש את ההדלקה של הנרות.

לגבי הבוקר, כתוב לשון הטבה. ולגבי בין הערבים, כתוב לשון הדלקה. אבל רבינו הרמב"ם סובר [פ"ג מהל' תמידין ומוספין], כי גם בבוקר מדליקים את הנרות. למרות שהתכבה, צריך להדליק עוד הפעם. לכאורה זהו דבר חידוש, זה לא כתוב במפורש בש"ס. והרבה ראשונים - ובראשם הרשב"א - חולקים על כך, ומהרי"ץ זיע"א בשו"ת פעולת צדיק וחלק שני סימן קפ"א [מחזק את דברי הרמב"ם.

וז"ל מהרי"ץ שם, כתב הרמב"ם פ"ג מהלכות תמידין ומוספין וז"ל בדין י', דישון המנורה והטבת הנרות בבקר ובין הערבים, מצות עשה, שנאמר יערוך אותו אהרן ובניו וכו'. ובדין י"ב כתב, מהו דישון המנורה. כל נר שכבה, מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו, ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר במדה, והוא חצי לוג וכו' ומדליק נר שכבה. והדלקת הנרות, היא הטבתם. ונר שמצאו שלא כבה, מתקנו עכ"ל.

לדעת הרמב"ם, ההטבה היא ההדלקה, כי כאשר מטיבים אז גם מדליקים. כנראה הרמב"ם סובר, כי למרות שבתורה רואים שינוי, שהרי לגבי הלילה כתוב בסגנון אחר, העלאה, 'ובהעלות אהרן את הנרות', זה כי זאת התחלת ההדלקה, הוא מדליק אותם בפעם הראשונה, לכן זה נקרא 'להעלות'. אבל לגבי הבוקר, אכן יש בזה ג"כ הדלקה, אבל קוראים לזה הטבה. ההטבה היא גם ההדלקה, לתקן מה שמזיק ומקלקל ומפריע להדלקה טובה בהמשך. תטיב, אבל בעצם זה הדלקה. ונר שמצא אותו שלא כבה - אם עדיין הוא נשאר דולק, יתקן אותו.

וכתב מר"ן הכסף משנה וז"ל, ומ"ש והדלקת הנרות היא הטבתם, זהו דעת רבינו, שהוא סובר שגם בבקר מדליק הנרות. זה חידוש. הרמב"ם סובר, שהדלקת הנרות בבית המקדש היא לא רק בהתחלת הלילה, דהיינו בין הערבים, אלא גם בבוקר. דכי כתיב והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות, פירוש בהיטיבו, בהדליקו. והאחרונים חולקים עליו, ואומרים שאין הדלקת הנרות אלא בין הערבים, ופירוש בהיטיבו אינו הדלקה אלא תיקון הפתילות. וכל זה תמצא באורך בתשו' הרשב"א סי' ש"ט וע"ט. ומדברי רש"י שכתבתי בסמוך וממ"ש בפירוש התורה, נראה שדעתו כדעת האחרונים. וכן נראה שהוא דעת הראב"ד, וכן דעת אונקלוס עכ"ל. וגם הרב ר"מ לונזאנו בס' שתי ידות דף מ' תפס עיקר כדעת האחרונים.

אליה רמז הראב"ד שם בהשגתו וכו'. נתברר למהרי"ץ שאמנם כאן הכס"מ לא כתב, אבל הוא מצא זאת במקום אחר, בהלכות יום הכיפורים, שם הכס"מ חזק את הרמב"ם, הביא לו מהמשנה במס' יומא. בכך מהרי"ץ נרגע, שהכס"מ הביא ראיה לרמב"ם מהמשנה וכו'. לאחר שהוא מעצמו עשה לו שמירה, הוא מצא עוד הוכחות. למהרי"ץ לא היה נוח להשאיר את דברי הרמב"ם בספק, כאילו שהדבר אינו ברור, דמשמע שדעתו היא חלשה.

בעוד כמה ספרים עמדו על כך, שישנן ראיות מהזוה"ק לדעת הרמב"ם. למשל בעל היכל הברכה מקאמרנה בספרו עשירית האיפה ועל תורת כהנים, דף תקל"ה, פרשת אמור, הכותב שם כך, עיין רש"י שבת דף כ"ב ע"ב, מנחות דף פ"ז ע"ב [ד"ה ממנה], ועיין דברי הרב ברטנורא תמיד פרק ג' משנה ט' ופרק ו' משנה א', וכל דבריהם כבר חקוקים וצרופים עמוד עליהם אחי.

ודברי אור שבעת הימים, הרמב"ם ז"ל, השליכו אחר גיוס – לא התייחסו לרמב"ם וזנחוהו – באמרם שלא שמעו ולא ראו למי שפירש כן. ואני העני מדעת, פרעוש אחד, אבאר לדעתי דעת הרמב"ם במלין קצרין מאוד, שלא להלאות את ידידי החביב, עיין בתשובת הרשב"א מובא בתוספות יום טוב [תמיד פ"ג משנה ט', ופרק ו' משנה א']. וזה החלי בעזר אדון יחיד, ומאד על לבי פחד. הוא מביא כי אדרבה הרמב"ם צודק, ישנן ראיות חזקות לדבריו, והוא מתחיל עם הזוה"ק, וכדלקמן.

כידוע, בעל היכל הברכה, הוא גברא רבא, גם בפשט ובעיקר בקבלה, חיבר הרבה ספרים, וגם יש לו פירוש על הזוה"ק.

והוא מביא את דברי הזוה"ק בפרשת אמור, תנן [בוזהר אמור דף פ"ט ע"א] לסדרא כהנא בכל יומא בוצינין בבי מקדשא, בגין דנהירו עלאה במשח רבו, נחית על רישא דכהנא בקדמיתא לבתר איהו אדליק ואנהיר כל בוצינין. ועל דא אתייהב רשו לכהנא בלחודוי, לסדרא בוצינין,

מאריכים על הנושא הזה בהרבה ספרים, ומהרי"ץ מביא ראיות מספר הזוהר הקדוש בשלוש מקומות, שמתבאר בהם כדברי הרמב"ם.

כותב מהרי"ץ כך, ואני העבד הצעיר, אשכחנא שלשה שומרים לסברת רבינו בג' מקומות מהזוהר הקדוש. הא' ברעיא מהימנא ריש פרשת אמור דף פ"ח ע"ב וכו', הב' בפרשת חוקת דף קפ"ג ע"א אתקין קב"ה לאהרן וכו', הג' מהזוהר וז"ל בדף ק"ן ע"א בהעלותך ממש באדלקותא וכו'. שלושה מקומות.

הסגנון כאן קצת משונה, 'שלשה שומרים' לסברת רבינו. מובן כי מהרי"ץ מתכוין למליצה, שהרי יש ארבעה שומרים, כפי שכתוב במשנה [בבא מציעא פרק ז' משנה ח'] ארבעה שומרין הן. שומר חנם, והשואל, נושא שכר, והשוכר. ישנם ארבעה שומרים, ולעניינינו כאן מהרי"ץ מצא 'שלשה שומרים'. אבל עדיין הדבר צריך קצת הסבר.

אלא ישנו דבר מעניין בתשובת מהרי"ץ הזאת. כי הוא רצה לחזק את דעת הרמב"ם, עד כדי כך שהוא התפלא, למה הכסף משנה לא חיזק את דעת הרמב"ם? נראה היה, כי הכסף משנה מביא שהרמב"ם כותב כך ושהאחרונים חולקים עליו, וזהו. אבל אתה הכסף משנה, אתה נושא כליו של הרמב"ם, תמיד אתה מחזק אותו ומביא ראיות לדבריו, וכאן הוא כביכול נכנע והרים ידיים. מביא רק שהרמב"ם אומר כך ושהאחרונים כותבים אחרת. אבל למה אתה לא מביא ראיה לרמב"ם?

לכן מהרי"ץ בעצמו היה צריך להביא לרמב"ם 'שמירה', חיזוקים לדבריו.

בהמשך דברי מהרי"ץ רואים זאת, שכתב בזה"ל, ותמהני על מרנא ורבנא הרב כסף משנה, איך לא אזר חיל כפעם בפעם להעמיד דברי רבינו. למה לא התאמצת למצוא ראיות? אשתומם כשעה חדא. ובינותי בסדר עבודת יד"כ פ"ב, ומצאתי לו ע"ה שהביא לרבינו סייעתא חזקה ועצומה ממתני' דיומא פ"ז, אשר

ולאדלקא לון בכל יומא תרין זמנין, בבקר ובערב, לקביל נהירו דחודא תרין זמנין, [קרבנא] בכל יומא [תרין זמנין]. הרי מבואר בהדיא כדעת הרמב"ם. ובהמשך הוא מאריך בראיות.

גם בספר ענפי יהודה (תלמידו של בעל ערוך לנר) בתחילת פרשת תצוה והובא במילואים לתו"ש כרך כ"ג ויקהל ופקודי, דף קס"א קס"ב, ובעוד ספרים.

*

בשלחן ערוך המקוצר והלכות חנוכה, סימן ק"כ סעיף י"ז כתבנו בס"ד כך, בכמה מקהילות אשכנז וספרד נהגו להדליק בביהכ"נ גם בשחרית בלא ברכה זכר למקדש, ואין מנהגינו כן.

בכל תפוצות ישראל נוהגים להדליק נרות חנוכה בלילה, גם בקהילותינו נוהגים כן, זהו מנהג פשוט. אבל ישנן קהילות, לא כולם, אשכנז וספרד, שהם מדליקים אז גם בבוקר.

ובעיני יצחק [הערה מ"א] כתבתי כך, שו"ת בנין שלמה סימן נ"ג, שטעם המקומות שנוהגים כן, לצאת ידי דעת הרמב"ם [פ"ג מתמידין ומוספין הלכה י"ב] שבהטבת נרות דשחרית, היתה גם הדלקה אם מצא שכבו הנרות ע"ש. לאחר מכן הבאנו שיש טעמים אחרים, כגון פרסומי ניסא וכו'.

לכאורה, אם סיבת המנהג של העדות האחרות להדליק את הנרות בבוקר היא זכר למקדש, א"כ אנחנו התימנים היינו צריכים לנהוג כך עוד לפניהם, להיות הראשונים, לחשוש לדעת רבינו הרמב"ם. דוקא הם חוששים לדעת הרמב"ם, בזמן שכל הראשונים, החכמים שלהם, סוברים אחרת? דוקא אנחנו לא חוששים לכך?

הערה מהקהל: בעוד מדיני חנוכה זה כך, לגבי המהדרין מן המהדרין שהם עושים כמו הרמב"ם.

תשובת מרן שליט"א: נכון. לא ממש, אבל כמעט נכון. בבית הלוי מעיר שהם לא עושים ממש כרמב"ם, כי הוא סובר ברפ"ד מחנוכה שבעלהבית הוא שמדליק לפי מספר בני הבית, ולא שכל אחד ידליק.

עכ"פ זוהי קושיית הט"ז בסימן תרע"א, איך נתהפך כאן העניין, שהספרדים נוהגים כתוספות, שמדליקים רק נר אחד בלילה הראשון וכו', והאשכנזים כרמב"ם. זה חידוש שלא מצינו בשאר מקומות. אבל כבר תירצו האחרונים שאין זה חידוש, כי הרמב"ם עצמו מוסיף וכותב את מה שנהגו בספרד, שזה יוצא כדעת התוספות. אם כן המנהגים הללו היו אצלם עוד לפני הרמב"ם והתוספות, והיכוח הוא רק בפירוש העניין בגמרא [עיי' כף החיים סימן תרע"א ססק"ו, ושאר ספרים]. ובנ"ד הספרדים גם כאשכנזים, ונדוננו על התימנים שאדוקים כלפי הרמב"ם. אם כן אתה מחזק את הקושיא שלנו בנ"ד.

מי שיראה במשניות מסכת תמיד, בהוצאת מכוון המאור [דף תנ"ה], הביאו וצינו רשימה של כל החולקים על הרמב"ם. התוספות במנחות, הראב"ד, הרמב"ן, הרשב"א, והחינוך. ויש מהם סוברים שאת הנר המערבי צריך להדליק גם בבוקר. והתוס' יו"ט מקשה כמה קושיות על הרמב"ם וכו'. הם מציינים גם את מהרי"ן בשו"ת פעולת צדיק שהבאנו, וגם את האור שמח המקשה על הרמב"ם, ומביא פסוק מפורש בדברי הימים [ב' י"ג, י"א] ומקטרים ליי' עלות בפקר בפקר, ובפער בפער. וקטרת סמים ומערכת לחם על השלחן השהור, ומנורת הזהב ונרתיקה לבער בפער בפער, כי שמרים אנחנו את משמרת יי' אלהינו, ואתם עזבתם אתו. ועי' בזה לקמן.

הנראה לעניות דעתי בס"ד, כי נכון שהבנין שלמה אומר שעשו כך בגלל דעת הרמב"ם, אבל זהו חידוש שלו. דהיינו, לנו לא מסתבר שהמנהג התחיל בגלל דעת הרמב"ם, לא מתאים שדוקא הם יחששו לדברי הרמב"ם, וזאת אחרי שגם רש"י לא סובר כך, וכן

שערי יצחק – השיעור השבועי

דנים בכך וכו'. אם כן, הבו דלא לאוסופי עלה. חז"ל תיקנו שכל אחד ידליק בפתח ביתו בלילה, ונוהגים להדליק גם בבית הכנסת. אבל בבוקר, שבבית לא מדליקים, אז מהיכי תמצי להדליק בבית הכנסת? מה זה קשור?

נכון שלפי דעת הרמב"ם והזוה"ק הדליקו את המנורה בבית המקדש גם בבוקר, אבל בחנוכה חז"ל לא תיקנו כזאת. מכיון שלגבי הבתים, 'שָׂרְגָא בטיהרא מאי מהני', אין טעם להדליק באור היום, בבוקר. בשביל מה תדליק נרות? למי אתה מאיר? רק בחושך הדבר שייך. הרי לכן לא תיקנו אז הדלקה בבתיים, א"כ איך יהיה בית הכנסת יותר מהבית? בביהכ"נ נדליק בלילה וגם ביום, ובבית – שזאת עיקר התקנה – נדליק רק בלילה?

אמנם, הבנין שלמה סידר זאת, עונה מעצמו כדי ליישב את הטענה הזאת, הוא אומר בהמשך כי ישנו הבדל ביניהם. וז"ל, הא דאין מדליקין בבית בבוקר, היינו משום דביום ליכא פְּרָסוּמֵי נִיסָא כָּלָל, דשרגא בטיהרא מאי אהני. אבל בביהכ"נ דהוא מקדש מעט, שפיר נכון להדליק במנורה נ"ח, כדי לעשות זכר לנס דהטבה. נראה שהוא משיב, כי אם תדליק מחוץ לבית, אה"נ כבר האיר היום ואין לכך משמעות. אבל בבית הכנסת, כיון שהוא לא כ"כ מואר, יש מקום להדליק. אי אפשר להגיד שרגא בטיהרא וכו', כי אם יש נרות בביהכ"נ זה מוסיף קצת אור, מכיון שביהכ"נ הוא קצת חשוך, בפרט אם מתפללים מוקדם.

וכן המנהג בכמה בתי כנסיות, להדליק נר תמיד שדולק תמיד בלי הפסק, כדי לעשות זכר לנס של נר מערבי שלא כבה לעולם בזמן שמעון הצדיק וכו'. בסדר, אפשר להבין זאת. אבל אפשר להבין גם לאידך גיסא, כי אין קשר בין הדברים.

למשל, מי שיראה בשו"ת שב יעקב [סימן ט"ו], שהוא מזכיר זאת ב'דרך אגב', יבין שאין זה קשור לדעת הרמב"ם הנז' לעיל. חושבני כי הוא הראשון אשר מזכיר את המנהג הזה אצל האשכנזים, וכנראה הספרדים למדו זאת אח"כ

אונקלוס וכו'. עלתה לו מחשבה כזאת, אבל לא מסתבר שאלו אשר ייסדו את המנהג התכוונו לכך.

כך גם מתבאר מלשונו, שזהו רעיון שלו. הוא כותב בזה"ל [בסימן נ"ג], ראוי לברר, מה דנהגו עכשיו – הוא מדגיש זאת, 'נהגו עכשיו', זהו אינו מנהג עתיק – דמדליקין בביהכ"נ ובבתי מדרשות נ"ח גם בבוקר בעת תפילת שחרית, דמאין יצא מנהג זה.

דבשלמא מה שמדליקין נ"ח בביהכ"נ ובבהמ"ד בלילה, כבר הובא מנהג זה בבעל העיטור בהלכות חנוכה ובכל בו [סימן מ"ד] ובהגהת הסמ"ק סי' רע"ט ובטור סי' תרע"א, וכבר כתב הכל בו הטעם שהוא להוציא מי שאינו בקי, גם כי הוא הידור המצוה ופרסום הנס וזכר למקדש וכו'.

לפי כל הטעמים המובאים בספרי הפוסקים, אין בכלל סיבה להדליק בבוקר. ופשוט דכל הנך תלתא טעמי לא שייך בהדלקה בבוקר, ומצוה לבקש וליתן טעם לזה.

ועלה בדעתי, דאולי יצא המנהג, כדי לצאת דעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דגם בבוקר היה צריך להדליק נרות המנורה אם מצאן כבויות, וע"ז כ' קרא בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות, וכמו שכו' בפ"ג מהלכות תמידין ומוספין הלכה י' וי"ב, וז"ל שם, דישון המנורה והטבת הנרות בבוקר ובין הערבים, מ"ע וכו'.

עכ"פ אם כן, מה נגיד אנחנו, ביום שידובר בנו? חושבני, כי לכאורה התשובה לטענה זו היא פשוטה. הרי ההדלקה בבית הכנסת, היא רק מנהג בעלמא, שאין לה אפילו מקור בש"ס, עד כדי כך שבעל שבלי הלקט מביא [סימן קפ"ה] שישנם כאלה שהתנגדו לכך. אמנם הם לא יכלו לבטל זאת, כי כך היה המנהג, אבל שבלי הלקט כותב בזה"ל, ולא ידענו שורש וענף למנהג הזה. ומורי ר' יהודה אחי שני נר"ו היה נמנע מלהדליקה, שלא לברך עליה. וכן דעתי נוטה. כי מאחר שכל אחד ואחד מדליק בביתו, מה צורך להדליק בבית הכנסת?

מן האשכנזים. הדבר התחיל אצל האשכנזים, ולאט לאט התקבל בכמה קהילות.

הוא כותב כך, ע"ד השאלה דשאלין מק"ק אחת, מה שנוהגין שם אשר הנירות שמדליקין בבה"כ בערב שבת ומרבים בנירות לכבוד שבת, ואחר יציאת בהכ"נ בליל שבת, בא גוי א' מעצמו ומכבה כל הנירות, כי כבר מושכר מהקהל לכל השנה. ועכשיו בא חד מצורבא דרבנן לק"ק הנ"ל ומפקפק ע"ז, ואומר שאיסור גמור הוא.

וקשה עליהם לבטל את זאת, באשר כבר נהגו כן מימים ומשנים קדמוניות בלי שום פתחון פה ופקפוק משום אדם, גם יודעים נאמנה אשר גם בק"ק אמשטרדם נוהגין כן. ע"כ לשון השאלה.

שאלו אותו על כך, כי בליל שבת הם היו מדליקים נרות בבית הכנסת, ולאחר שגמרו את התפילה – היה מנהג אצלם בהרבה קהילות – שבא גוי ומכבה את הנרות. גוי קבוע, שזה היה תפקידו, לכבות את הנרות, בכדי שלא יישארו נרות דולקים בביהכ"נ. בא צורבא מרבנן אחד ואמר להם, כיצד הגוי מכבה את הנרות בשבילכם? הרי הדבר אסור? אמרו לו, כי כך היה המנהג מקובל, אף אחד לא פקפק בזה.

הוא דן בכך, האם הדבר אסור או מותר, והוא אומר שני הסברים שהדבר מותר. ראשית, כי הכיבוי זאת מלאכה שאינה צריכה לגופה, שהרי הם לא צריכים לפחמים, והאשכנזים הרי פוסקים כדעת רבי יוסי שמלאכה שאינה צריכה לגופה זה רק שבות. וז"ל, ובאשר האיסור של כיבוי גופא הוא רק שבות, ופסקי הלכה כר' יוסי דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופא, כדאיתא בטור ובית יוסף סי' רע"ח, גם בלבוש החור בסימן הנ"ל, ואמירה לעכו"ם שבות דשבות וכו'.

וא"ל – ואין להקשות – דמתחילה ודאי היו אומרים לו לכבות, דאל"כ מהיכן ידע הגוי דניחא לישראל שילך ויכבה. דאפשר כי בתחילה היו אומרים לו בדרך היתר, דהיינו

בלשון זה, שאם ילך ויכבה הנירות, לא יפסיד טרחתו. אמרו לו, תראה, אם תכבה אנחנו נפצה אותך, נשלם לך. לא אומרים לו במפורש לכבות. וכן ראוי לעשות עכ"פ, שלא ישכירו הגוי לכבות בפירוש, רק שיאמרו אם יכבה לא יעשה בחינם ולא יפסיד שכרו.

זאת ועוד אחרת, דודאי עיקר הטעם בק"ק הנ"ל מחשש סכנת הדליקה, ועיקר חשש בבהכ"נ מפני סכנת כתבי הקודש שהן בבהכ"נ בכל המקומות של הב"כ, ובמקום כתבי קודש מותר לומר לגוי להציל אפי' דרך רשות הרבים וכו'. הוא מאריך על כך.

ובסוף הוא אומר, כי עדיין ישנה שאלה לגבי חנוכה. וז"ל, אבל השאלה השנייה, לכבות בליל שבת נר חנוכה ע"י גוי ולחזור להדליק ממחרת השבת, זה ודאי אינו נכון לעשות כן, שהוא מלאכה גמורה דאורייתא. הדלקה זאת היא מלאכה שכן צריכה לגופה, ולכן לכך אין היתר, בכל אופן לא ראוי להתיר זאת.

ואי משום מצות פרסומי ניסא, הוי מצוה הבאה בעבירה, בפרט שלא מצינו בשום מקום מצוה זו, שצריכין להיות דולקים מערב עד בוקר משום פרסומי ניסא.

ובזה יסיר ה' מכשול מלב העקוב, ויתן אמת ליעקב הקטן הכהן מפראג.

א"כ רואים שהוא לא חשב בכלל על הרמב"ם, אלא רק אמר, וכי יש עניין שהנרות ידלקו מהערב עד הבוקר? מה פתאום. אין בזה שום מצוה. דהיינו, אם היה עולה בדעתו כי זהו עניין של שיטת הרמב"ם, כפי שאומר הבנין שלמה, אזי היה צריך לצדד להיתר.

ברצוני להוכיח מכך, כי הם לא חשבו על הטעם הזה.

נימוק שני, כתב בספר כתר שם טוב (גאגין) [חלק א' דף תקי"ד] וז"ל, בלונדון ואמשטרדם מדליקין חנוכה הביהכ"נ פעם אחת בערבית, אבל בא"י וסת"מ – ישנם כאלה שחשבו שזהו ר"ת ס'זריה ת'ימן ומ'צרים, כך ראיתי למישהו

שערי יצחק – השיעור השבועי

חושבני כי ישנו טעם רביעי, כי אפי' לא רצוי לעשות זאת. נניח אם מישהו יבוא וישאל אותנו, אני רוצה להדליק ולפרסם בביהכ"נ גם ביום, זה טוב? זאת 'שוקולדה'? הדבר רצוי? מה איכפת לך, יש לי מספיק שמן, מה רע בזה?

יכול להיות מכך ח"ו מכשול, משום שיכולים להיות עמי ארצות אשר יחשבו שיוצאים יד"ח בהדלקה ביום. הרי ההלכה היא, שאפשר להדליק כל הלילה. מי שלא הדליק בתחילת הלילה, אנחנו פוסקים כי הוא יכול להדליק כל הלילה בברכה, רק שיהיו בני הבית ערים, בכדי שיהיה פרסום הנס לפחות לשניים, עפ"י מה שכתוב באחרונים, בשם חמד משה וכו'. זאת עד הבוקר, עד עמוד השחר. אבל במשך היום למחרת, אם האדם מאיזו סיבה לא הדליק בלילה, מחמת שכחה או אונס וכדו', אין לו תשלומין ביום. בלילה שלמחרת, הוא יכול להמשיך ולהדליק, שני נרות או שלוש נרות כפי הסדר, אבל לגבי אותו היום, אם עבר הלילה בלי הדלקה, אין לו תשלומין. אם כן, אם ידליק בבית הכנסת, עלולים עמי הארצות לחשוב, שאפשר לצאת ידי חובה גם ביום.

*

שאלה בכתב מהקהל [לאחר השיעור]: שמעתי שהרב אמר "חמד משה" בסגול תחת החי"ת והמ"ם. ותורה היא וללמוד אני צריך, אולי צריך לומר חָמַד משה, בקמץ ופתח, שכך מוכח מהקדמת הרב המחבר שכתב 'זה חמדתי והייתי שואל, להיות נשאר לי זכרון בישראל' וכו', ומוכח כנז"ל. גם לשון המדרש תנאים הוא חמד משה, בקמץ ופתח. וכן ניקדו לאחרונה באחת מן ההוצאות המדויקות של משנה ברורה.

תשובת מרן שליט"א: יישר כוחך. מסתברא שהנכון כדבריך, אלא שאנחנו לא היכרנו ספר זה במקורו, ולא שמנו לב לדייק שכך מוכח בהקדמתו עצמו, שכתב בהדיא, קראתי שם החיבור חמד משה, כי זה חמדתי וכו'. וזה גם מתאים ללשון מדרש תנאים [דברים דף כ"ז] חָמַד משה מיתתו של אהרן, וכן הוא במדרש הגדול

שכתב באגרת, בנושא אחר, לא בנ"ד, ולבסוף יביאו לפי זה ראיה מכאן כי גם בתימן נהגו להדליק שחרית וערבית, אבל הר"ת הוא ס'וריה ת'זרכיה ומ'צרים, כמבואר בהקדמתו – מדליקין אותה שחרית וערבית, ואינם מברכים עליה, רק בלילה. ובערי אלגיר, נוהגים להדליקה רק בבוקר בלי ברכה.

הנה הוא מביא כאן את מנהג הספרדים, בלונדון ואמשטרדם שבדר"כ (פעמים רבות) כמדומני שאלו הם מנהגי הספרדים המקוריים יותר, והם הדליקו רק פעם אחת בערבית כפי שאנחנו. אבל בא"י וסת"מ, בארצות הללו, הדליקו גם בשחרית וגם בערבית.

והוא מסביר את הסיבה לכך [בהערה תקפ"ד], ומה שנהגו בארץ ישראל להדליקה גם בשחרית לפרסם הנס ביותר, כי יש אנשים באים להתפלל שחרית, ואינם באים במנחה וערבית. ויש מהם באים במנחה וערבית, ואינם באים בשחרית.

אח"כ הוא אומר את הסיבה הנוספת, וגם זכר למנורה להעלות נר תמיד, והכהן היה מטיב הנרות בשחרית וכו'.

לפי הטעם הזה, מובן למה אצלינו התימנים לא היו צריכים זאת. כי התימנים ב"ה באים לבתי כנסיות גם בשחרית וגם בערבית. לדבריו, אצלם חלקם מגיעים בשחרית, וחלקם מגיעים בערבית, לכן עשו זאת, בכדי לפרסם את הנס. א"כ הדבר אינו שייך אלינו, ברוך ה', בבתי הכנסת שלנו כמעט ולא היה הבדל, בין חול לבין שבת לבין ימים נוראים, לא היה יותר מלא בית הכנסת, כמדומני. משכימים ומעריבים, כמו שאנחנו אומרים אשרינו 'שאנו' משכימים ומעריבים וכו'.

אמרנו בינתיים שלשה חילוקים, בכדי להחזיק ולחזק את המנהג שלנו. א' הבו דלא לאוסופי עלה, כי אפי' בלילה ישנם המפקקים. ב' שלא יהיה בית הכנסת גדול מהבית. ג' לא שייך הטעם של הכתר שם טוב, שישנם אנשים שאינם מגיעים. הטעם האחרון, שייך יותר לְעֵבֶר.

והאינו, דף תש"מ]. והדבר מובא כבר בפירוש רש"י על הפסוק [במדבר כ', כ"ז] והפשט את אהרן את בגדיו, ועוד. ברוך תהיה.

טעות נפוצה כזו בשמות ספרים נוספים, כגון שאומרים חתם סופר, פתב סופר. וצ"ל חתם סופר, פתב סופר, עלפי המשנה במסכת גטין.

ספר המְקַנָּה, במקום המְקַנָּה. העֶמֶק שאֵלָה, במקום העֶמֶק שְׁאֵלָה. הרי אלו פסוקים מפורשים בנביאים, אלא שהם לא לונדים זאת, ואכמ"ל.

*

לגבי ספירת העומר, דיברנו בזמנו ושיעור מוצש"ק בהר ה'תשע"ז ומוצש"ק בחוקותי התשע"ח מדוע איננו סופרים בביהכ"נ גם ביום, אמרנו יען כי זאת דרך הקראים, זהו המנהג שלהם. אבל לא ניכנס לכך. גם אם נגיד שכך אפשר, אבל סוף סוף בספירת העומר ביום יוצאים יד"ח, לדעת כמה ראשונים. לכן זה לא נורא שיספרו ביום, אלו הנוהגים זאת. אנחנו לא עושים זאת, כפי שאמרנו, מן הסיבה שלא לנהוג כדרך הקראים. אבל בנ"ד, עלולים עמי ארצות להגיד שיוצאים יד"ח גם ביום, וילך לביתו ויברך וידליק. זהו הנימוק הרביעי.

טעם חמישי, יש לנו ללמוד על פי האור שמח [בפרק ג' מתמידין ומוספין הלכה י"ג] שאומר, כי גם לפי הרמב"ם לא הדליקו ביום את כל המנורה בביהמ"ק, אלא רק את הנר המערבי. זה לא כמו שהרשב"א הבין בדברי הרמב"ם, שהדליקו את כל המנורה, את כל שבעת הנרות.

א"כ יש לנו ב"ה לכל הפחות חמשה נימוקים חזקים, לגבי העניין הזה, ומסקנתנו שאין ראוי להנהיג להדליק מחדש נרות חנוכה בשחרית בביהכ"נ.

אכן לגבי הנימוק החמישי שהבאנו, עלפי האור שמח שאומר, כי כוונת הרמב"ם שהדליקו רק את הנר המערבי, אמרתי זאת עלפי מה שהובא בהערות על פיהמ"ש לרמב"ם הוצאת המאור שהזכרתי לעיל במסכת תמיד כך

כשעיינתי בגוף ספרו, כיון שהיה נלע"ד שזה לא יתכן, הבנתי שהוא לא מתכוין לזה. כי הוא אומר זאת, בגלל הקושיא שלו מן הפסוק המפורש בדברי הימים, ומְנוֹרַת הַזָּהָב וְנִרְתִּיָּה לְבָעַר בְּעָרְב בְּעָרְב. לכן הוא אומר כך, עד שזכיתי [להבין] ששיטת רבינו, דנר המערבי צריכין להדליק ממזבח העולה, ונר המערבי היה דולק עד הערב כמו בשמעון הצדיק, ולא היה צריך להדליק מן המזבח רק בערב בערב וכו' דצריך להדליקו מאש המזבח, וכי יש לך זר שקרב למזבח (בתמיהה) יעו"ש. נראה שאין כוונתו כמו שהם הבינו, אלא שהפסוק בדבה"י הוא שמדבר על זה, כי שם אב"ה מלך יהודה פירט דברים שהכהנים עושים בביהמ"ק בירושלם, ושהדלקת הנרות היא אחת מהן. ולא שהרמב"ם מדבר על הנר המערבי. לכן נימוק חמישי זה, יש להורידו מן החשבון.

ולגופו שלעניין, לכאורה יש להעיר על דברי האור שמח שטען וכי יש לך זר שקרב למזבח כדלעיל, הרי אפשר להעביר מיד ליד, כמו שעשו בהולכת הקרבנות. א"כ כהן יקרב למזבח, וימסור אה"כ לזר. וצ"ע.

*

מדוע אני אומר זאת?

הראו לי כי בספר אגרות הראשון לציון [חלק א'] – ענייני חנוכה – ירושלם התש"פ, הרב יצחק יוסף עונה למכתב, לגבי שני דברים הקשורים לענייני חנוכה. הראשון, לגבי מה שנהגו בתימן שהנשים האלמנות נוהגות לתת לילד קטן להדליק עבורם וכו', כיעויין בשלחן ערוך המקוצר סי' ק"כ הערה מ"ז ד"ה ויש. והשני, לגבי העניין זה שלנרות בביהכ"נ שחרית.

לגבי הראשון, לא אאריך על הנושא הזה, מכיון שאנחנו בלדי... אתם יודעים, ישנו הבדל בין שאמי לבין בלדי. בנוסח שאמי חוזרים הרבה פעמים על אותו הדבר, למשל ביום כיפור הם חוזרים על הרבה מן הסליחות של חודש אלול ועשי"ת. אבל בבלדי, אוהבים לגוון, בכל פעם משהו חדש. למשל לגבי קדיש, פעם יש קדיש

שערי יצחק – השיעור השבועי

לגבי נד"ד, הוא מציין כי מנהג זה הזכר בשו"ת בנין שלמה, מה שהבאנו לעיל, ובשדי חמד, ובשו"ת התעוררות תשובה, ובס' שבילי דוד, ובשו"ת שיח יצחק וייס, ובספר נהר מצרים – כפי שאנו הזכרנו בהערה שם, ובספר נתיבי עם, ובספר כתר שם טוב, ובשו"ת ציץ אליעזר, ובשו"ת מלמד להועיל, ובכף החיים, ועוד.

נו, מה זה סותר את מה שאמרנו? כתבנו שבפוסקים הראשונים הדבר אינו מוזכר, וברוב ככל האחרונים. אז מה אתה מביא שמצאת בכף החיים, שהיה לפני כשני דורות? או בציץ אליעזר, שהיה עוד יותר קרוב לזמנינו? אני דיברתי אתו בביתו בירושלים עיקרית. הרי כמעט רובם, אחרוני אחרונים. ואכן נכון, מכל ספרי האחרונים, אלפי ספרים, מצאו כעשרה ספרים שכתבו זאת. הרי אדרבה, הדבר מחזק את מה שאנחנו אומרים, שלא הזכירו את המנהג הזה. ומהראשונים, אין אף אחד.

אלא מאי, הוא טוען, שאנחנו מבטלים את דברי כל האחרונים הנ"ל במחי יד ובזלזול.

זלזול? אינני יודע. חס ושלום. אני מסתכל שוב, ושאלתי גם אחרים האם הם רואים כאן איזה זלזול. ולא ראו. במה שכתבנו ש'אין זכר', זהו זלזול? כתבנו את האמת. שאין זכר לכך.

עלה בראשי, ולא הייתי אומר זאת מעצמי, אבל מישהו אחר אמר לי מיד מעצמו, כי זה 'רגשי נחיתות'. יש להם רגשי נחיתות.

והערת העורך: אותו הדבר לגבי הספר נר יום טוב, למרות שבחים רבים שהרעף מרן שליט"א על הגר"ע יוסף, בחרו הם להתעסק בטפל ולפרש משפטים עמומים כרצונם.

אמר יב"ג, ולא זו בלבד, אלא שמתוך החוגים המתנגדים בתוקף לדרכו ושיטתו, טענו כלפי בתרעומת, שכיבדתי אותו בספר נר יום טוב, יותר מדאי...

אמור מעתה, הלכתי בשביל הזהב. ממוצע.

ואכן צריכים להבין זאת, מהיכא תיתי לה, מה זה 'רגשי נחיתות'?

הפותח בעלמא, ויש קדיש דעתיד. לא חוזרים כל הזמן על אותו הדבר.

אבל הם הספרדים, גם האשכנזים, אומרים עלינו לשבח שלוש פעמים כל יום, לנו מספיק פעמיים, שחרית וערבית. במנחה אין אומרים זאת, אלא בסוף יש מזמורים מיוחדים לסיום. משאת כפי מנחת ערב. זה מועיל יותר לכוונה ולהתעוררות.

וכן לא חוזרים ואומרים וידוי, זולת בשני וחמישי בשחרית, כדי שזה לא יהיה נידוש ואדרבה, כי אמירתו צריכה להיות מלב ומנפש וכו', כמו שהרחבנו בס"ד בעבר.

אינני יודע מדוע הם חוזרים כל פעם על אותו הדבר, טוחנים קמח טחון... הוא כבר כתב את זה בספרו ילקוט יוסף לפני שנים רבות, וכבר בשנת התשע"ג ענינו על כל מה שהוא כתב, אבל הוא חוזר על אותם דברים, לא ראה ולא שמע שום תשובה. ויש לו רק את המהדורא הראשונה של שלחן ערוך המקוצר, כמובן ששם אין את התיקונים וההוספות הרבות שבאו אחר כך. לכן, אני לא אחזור על כך, הדברים מודפסים וגם אפשר לשמוע. חבל על הזמן. אומר רק 'חידושים'. כל הטענות שהוא טען, הם דברים מופרכים. כמבואר בשערי יצחק [מסיבת חנוכה לבני הישיבות, שנת התשע"ג].

בעיקר הפריע לו, מה שכתבתי בהערה הבאה בעיני יצחק [שם הערה מ"ב], בנושא השני, לגבי המלים 'ואין מנהגינו כן', כתבתי בזה"ל, ידוע. ואין למנהג זה זכר בפוסקים הראשונים, ורוב ככל האחרונים.

אמנם ציינתי שם בהערה הקודמת כמה ספרים, אבל מי שידע ומכיר את שיטת הספר שלחן ערוך המקוצר, כתבתי זאת בהקדמה ועי' נוכח השלחן פרק ד' דף מ"ג, לפעמים ציינתי רק מקור אחד וכו', שאני לא מלקט ומאסף מהספרים, אני יכול לציין מקור אחד או שנים למרות שידוע כי ישנם עוד עשרים מקורות, כיון שאני מציין רק מראה מקום אחד 'ואידך זיל גמור'. אבל הם, דרכם לאסוף מה שכתוב כבר בהרבה ספרים.

ברוך ה', מנהגי התימנים מיוסדים על אדני פז, אלו המנהגים הכי חזקים וברורים, יותר מכל עדות ישראל. אבל כאשר הם רואים שאנחנו מחזקים אותם, קשה בעיניהם. למרות שבעצם 'כל איש לדרכו פנה', אתה יכול להגיד את המנהג שלך ואנחנו נגיד את המנהגים שלנו, כל אחד ינהג את המנהגים שלו. נהרא נהרא ופשטיה.

אבל, כנראה שהדבר נכון. לפי ההתבטאות הזאת, קצת היה מוזר לראות את הדבר הזה.

סיפור המובא בספר 'שירת חייו' (קאליש) על התימנים בעת עלייתם לארץ ישראל.

אולם כעת תראו, כי יתכן שאפילו האשכנזים מרגישים כלפינו 'רגשי נחיתות', מבחינות מסויימות. תתפלאו לשמוע. המדובר כמובן כלפי ההנהגות שלנו, המסורת שלנו, היהדות שלנו.

ראיתי ספר בשם שירת חייו, מאת י' קאליש, נדפס בשנת התשנ"ה. מספרים שם על עליית התימנים לארץ ישראל, הסיפור התרחש באחד מ'לילי טבת' הארוכים – בדיוק כעת, גזירה שוה 'טבת-טבת' – מסופר שם על איזה עסקן אחד מן החסידים. כאשר ראו שעלו התימנים לא"י, ולצערינו השתלטו עליהם החילונים, היו כמה אנשים שמסרו את נפשם, למרות הקשיים שלהם עצמם אחרי שואת-אירופה רח"ל, והחזיקו ילדים תימנים בכדי להכניס אותם לישיבות.

כתוב שם כך, תיאור כיצד הגיעו הילדים לביתם. שפשנו את עינינו, רצינו להיות בטוחים, שאיננו הוזים משהו מעולם הדמיון. אבא נכנס בצהלה, ואחריו משתרכת שיירה ארוכה; שניים, ארבעה, ששה, שמונה. לא, אסור לספור. משום עין הרע ח"ו. חבורה של ילדים תימנים. חמשה עשר לפחות, מגיל ארבע ועד גיל שש עשרה. יחפים, ובחוף גשם. כתונת דקה מהוהה על גופותיהם הצנומים. מסכנים היו.

כולם עטורי פאות מסולסלות, חבושים בכיפות גדולות על ראשיהם. עיניים שחורות, בורקות, שתום ופקחות משמשים בהם בערבוביא. חן יהודי עתיק יומין, משתקף מן הפנים העדינות.

אגב, זאת נקודה שצריכים לשים אליה לב. 'תום ופיקחות'. המדובר על ילדים. אני אומר זאת במאמר מוסגר, רבים שואלים, איך הצליחו אז לבלבל את התימנים? איפה הפיקחות שלהם? אבל צריכים לדעת, כי אצל התימנים ישנו צירוף, של תמימות וגם פיקחות. הם פיקחים, ברוך ה', לא אנשים עם עיניים מאחורי הראש. אבל יש בהם גם תמימות מסויימת, משולבת.

כפי שאמר לי פעם אחד מן התימנים הזקנים במשפחתי, 'באנו לארץ ישראל, אז ראינו שכאן רמאים בני רמאים'. לא היו רגילים לאנשים כאלה. הם פקחים, מבינים עניין, אבל עם רמאים ונוכלים כאלה, הם לא התכוונו לסגנון כזה. לא הכירו.

הם באו לעולם כל-כך שונה, בכל התחומים. למשל צניעות, תימן זאת הארץ ששמרו על צניעות יותר מכל העולם. וכהנה וכהנה. לכן היתה נפילה גדולה, ה' ישמרנו. אבל אנחנו קמנו ונתעודד בשם ה'.

ולגבי רמאים בני רמאים, הוסיף כאן ידידנו הראח"כ שליט"א בזה"ל, כשהגיעו העולים החדשים האחרונים שנותרו בתימן, לפני כעשרים וחמש שנה, הלכתי עם אחד מחברי לבקרים בבתיהם ברחובות. אחד מהם סיפר לי שהוא צורף כסף, וביקשתי לקנות ממנו תכשיט. הוא הניח בשלחן שלפנינו תכשיטים רבים, והלך למטבח להביא שתייה. כשחזר אמרתי לו, מדוע השארת אותנו לבדנו עם התכשיטים, הלא אינך מכיר אותנו. וגם לא הרגשתי בנוח, שמא יעלם לך איזה תכשיט ותחשוד בי. אמר לי בתם לבבו, אני רואה את האמונה על הפנים עכ"ל.

נחזור לספר שירת חייו, שם כתוב בהמשך, לא ידענו את נפשינו מרוב התלהבות וכו'. היו שם

שערי יצחק – השיעור השבועי

זוהר עוקשי שליט"א (בדרשתו בליל שב"ק בביהמ"ד פעולת צדיק ב"ב) כי בזכות מרן שליט"א וספריו גם הנהגים נוסח שאמי משמרים את מסורתם ומנהגיהם, ודוגמאות לכך.

בהמשך דבריו, מביא בעל ספר אגרות הראשון לציון בזה"ל, והן אמת שעליהם להמשיך במבטא שלהם, במנגינות ובסדר התפילות כפי מנהגם בתימן, וכן בעניין עליית ספר תורה וכדו', אחר שכל אלה הונהגו בתימן על ידי חכמים גדולים בתורה, ואינם נגד דעת מרן, אבל בעניני הלכה הנכון הוא שנהגו כדעת מרן וכמנהגי ארץ ישראל.

ברצוני להגיד, כי הם כביכול רוצים לפתות את הפתאים. כביכול אכן כן, ישנם דברים, כגון מנגינות, תמשיכו בהם. אבל צריכים לדעת, כי זהו תירוץ שוא. אם תהיה חלילה פירצה אחת קטנה, אי אפשר לדעת היכן הדברים ייגמרו.

אתמול בליל שב"ק, היה כאן ידידנו הרה"ג זוהר עוקשי שליט"א, המועמד לרבנות העיר ראש העין ת"ו, אחרי הרה"ג עזריה בסיס זצ"ל שנאסף לבית עולמו. הוא דרש כאן בבית הכנסת פעולת צדיק, ובין היתר – לקראת סוף הדרשה, הוא אמר עלי כך: 'אנחנו אמנם שאמי, אבל לולא הרב רצאבי, גם לא היינו מה שאנחנו עכשיו'.

הוא הביא דוגמא ממה שהרב שך זצ"ל אמר, כי אנחנו צריכים את סאטמר, בכדי לראות את דמות היהודי המקורי. אנחנו לא סאטמר, אבל אנחנו צריכים אותם. א"כ על משקל זה הוא אמר, כי אותו הדבר לגביהם, שהם אמנם לא בלדי, אבל 'צריכים אותך בכדי לראות את הדמות התימנית המקורית. זכינו וספריך מופצים בכל העולם'.

שאלתי אותו אחרי כן, מה הפירוש? וכי זה הויכוח בין השיטות, האם זאת היהדות המקורית או שלא? הרי לא זהו הויכוח. הויכוח הוא, למשל האם צריכים להשתתף בבחירות או שלא, לפי מצב הדור. זאת לא השאלה, האם זוהי היהדות המקורית או שלא, אלא לפי הדור. הציבור שלנו אוזן שצריך. הוספתי

יחיא ושלום, סעדיה וזכריה, מתניה, עובדיה ויהונתן וכו'.

בעת תשמעו, מה קרה אחרי שסעדו, כשהם הלכו לישון. כשהילדים רחצו היטב את הבוץ שנדבק לכפות רגליהם, נטלו שוב ידיהם, ופרשו כפות ידים צנומות והניחו על עיניהם. הם קראו "שמע ישראל" בדבקות עצומה – המדובר על ק"ש על המטה – בתמימות הדגישו כל מלה, כולם באותה מנגינה, באותו קצב, כאילו היתה זו מקהלה שהתאמנה במיוחד לשם כך. הם מתפעלים, כיצד התימנים אומרים את התפילה מלה במלה, 'זאהבת וכו', כוללם בבת אחת, לא אחד למעלה ואחד למטה.

עמדנו מן הצד נרגשים, ודמעות זלגו מעינינו. חשנו התבטלות כלפיהם. הרגשנו, מי אנחנו לעומתם? כך אומרים קרית שמע. שימו לב. 'התבטלות כלפיהם'.

הא, רבוננו של עולם. יש לך צבא מעולה, יש לך יהדות מקודשת ונבחרת. אלפיים שנות גלות, לא הצליחו למחות ולו תג אחד מן הדמות היהודית המקורית. איזה טוהר! איזה זוף! אשריהם ישראל.

כנראה אצל האשכנזים לא מדויק לומר שזה רגשי נחיתות. אלא זאת הערכה וכבוד. התבטלות. [הערת העורך: וגם במציאות נראה כי אדרבה, האשכנזים מעריכים ומוקירים ומפארים את מנהגי תימן, דלא כהספרדים ורבניהם].

הביאו כאן בספר דלעיל תמונות שלהם, כיצד הם נראו וכו', אני מקוה כי בעז"ה ידפסו זאת בחוברת שערי יצחק. [לקמן בעמוד 22].

לכן אני אומר, ברוך ה' שאנחנו מחזיקים בתוקף, בבחינת ויגבה ליבו בדרכי ה'.

המשך התייחסות למ"ש בספר איגרות הראשלי"צ כי התימנים יכולים להמשיך במנהגם לגבי המבטא והמנגינות וכדו', שזה רק דברי פיתוי בעלמא ע"מ שיעזבו את מנהגם בדברים האחרים, ודברי הרה"ג

ואמרתני לו, כי אני מכיר דבר אחר בשם הרב שך, לא בסגנון הזה שהוא אמר אלא בסגנון אחר. הוא אמר, אין הבדל בינינו לסאטמר בהשקפה, מבחינת המדינה והממשלה וכו', אנחנו ממש אותו הדבר, באופן עקרוני אנחנו לא שונים, הויכוח הוא רק בדרכי המלחמה, בשיטות הפעולה נגד החילונים וכו', איך להתנהג כלפיהם. זהו הויכוח. זה מה שמפורסם בשם הרב שך, וזכורני שהרב אהרן ישעיה רוטר אמר כך בשמו של הרב שך, שאנחנו אותו הדבר, והוא דיבר אפי' על נטורי קרתא, שמבחינת ההשקפה העיקרית אנחנו היינו הך, והנרון הוא רק איך להתנהג כלפיהם.

ענה לי הרב עוקשי כך, אני התכוונתי, כי לולא התקיפות שלך, אנחנו לא היינו מחזיקים מעמד. צריך גם את התקיפות של סאטמר. את החזק.

התפלאתי על כך. לא ידעתי שאני תקיף... הדבר היה קצת משונה לי. הלכתי לשאול, מה? אני תקיף? ההיפך, אני רך כקנה.

אמרו לי, לא. תלוי כלפי מה. בענייני המסורת, אין ויתורים וכו', אבל לא משהו אחר. הדבר בבחינת ויגבה ליבו בדרכי ה'.

חושבני, כי אומרים כזאת בשם החזון איש. הוא זה שאמר, כי אנחנו צריכים את סאטמר בתורת 'שעון מעורר', 'הם מעוררים אותנו, לא להישאר ישנים, אבל הם יהודים מלפני מתן תורה... דהיינו, זאת לא הדרך של התורה, אבל 'שעון מעורר' הם כן... כך דעת החזו"א.

הערה מהקהל: אבל זה לגנאי?

תשובת מרן שליט"א: המבין יבין.

נסיים לעת עתה נושא זה, בדברים החשובים שכותב המאירי בהקדמה לספרו מגן אבות, וז"ל, והוא ענין ותפארת בנים אבותם [משלי י"ז, ו] והוא מה שאמרו בירושלמי, ואל תבזו פי זקנה אַמָּךְ [משלי כ"ג, כ"ב] אלו המנהגות. ואחר שכן, ראוי לכל חכם ולכל בקמעלה, להעמיד מנהג מקומו על מתכונתו, לבלתי השיג גבול

האבות הקדומים והחכמים הראשונים, לשנות מנהג מקומו ללא צורך וללא סיבה.

וגם אם יודמן לו חולק עליהם, ראוי לו להשתדל בהעמדתו, אחר שלא יתבאר סתרו בראיה, וכ"ש בהיות יד האמת אתו לעזור ולהועיל וכו'.

ובהמשך הוא כותב, ראוי לכל קהל, להחזיק במנהג אבותיהם הקדושים, וחכמי קדומיהם השלמים. ואין לשום חכם אשר בא אליהם לערער במנהגותיהם, כל שכן לשנותם בכולם או במקצתם. רק להיות כל קהל וכל מנהיג שבהם, שורר במקומו, עם ועם כלשונו מדינה ומדינה ככתבה.

אני מקוה, שישמעו החכמים ויוסיפו לקח. והאמת והשלום אהבו.

השלמת הדרך התשיעית לגבי שאלת הנביא ירמיה את הקב"ה בעניין נביאי השקר שהיו בזמנו, מדוע נענשו הם והאנשים שהאמינו בהם.

בשיעור הקודם, אמרנו בס"ד דרך תשיעית הנראית לנו, להסביר את שאלת ירמיה ותשובת הקב"ה, לגבי נביאי השקר שהיו בזמנו. בס"ד השבוע גם מצאתי לכך ראיה.

ירמיה אומר [פרק י"ד, פסוקים י"ג-י"ד] כך, וְאָמַר אֲהָהָ אֲדַנִּי יְיָ, הִנֵּה הַנְּבִאִים אֹמְרִים לָהֶם לֹא תִרְאוּ חֶרֶב, וְרָעַב לֹא יִהְיֶה לָכֶם, כִּי שְׁלוֹם אֶמֶת אֶתֵּן לָכֶם בְּמִקּוֹם הַזֶּה. וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלַי, שֶׁקֶר הַנְּבִאִים נְבִאִים בְּשָׁמַי, לֹא שִׁלְחֹתִים וְלֹא צִוִּיתִים, וְלֹא דִבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם, חֲזוֹן שֶׁקֶר וְקֶסֶם וְאִלּוּל וְתַרְמוֹת [וְאִלּוּל וְתַרְמִית] לְבָם הִפָּה מִתְנַבְּאִים לָכֶם.

שאלנו, לא מובן מהי תשובת הקב"ה? אמרנו, שנראה לנו כי לא צריכים להכניס ולדחוס כאן רעיונות שאין להם קשר לפסוקים, שלא רואים אותם במלים, שנראה שמוסיפים על מה שכתוב והעיקר חסר מן הספר. אלא שהשאלה של ירמיהו היתה, אולי חלק מן הנביאים לפחות הם נביאי אמת, הוא חשב שמא גם הם אומרים אמת, רק שלי אתה אומר כך ולהם

וּלְדַבֵּר. הַנְּבִיא אֲשֶׁר יִנְבֵּא לְשָׁלוֹם, בָּבֵא דְבַר הַנְּבִיא, יוֹדֵעַ הַנְּבִיא אֲשֶׁר שָׁלְחוּ יְיָ בְּאֵמֶת. הַלּוֹאִי שִׁיתְקִיִּים מֵה שֶׁאֵתָה אֹמֵר. אֲבָל תִּדְעַ לךְ, שֶׁאִם אֵתָה אֹמֵר שֶׁקֶר, אֲזִי בִסוּף הַדְּבַר יוֹדֵעַ. כִּי יִשְׁנֶה כָּלֵל, שֶׁכֵּאֲשֶׁר הַנְּבִיא מִתְנַבֵּא לְדַבֵּר טוֹב, חוֹבָה שֶׁהוּא יִתְקִיִּים. אֲנִי מִנְבֵּא לְרַע, אִם לֹא יִתְקִיִּים מֵה שֶׁאֲנִי אֹמֵר זֹאת אֵינֶה הוֹכַחָה, כִּי יִכּוֹל לִהְיוֹת שֶׁהִשְׁתַּנֵּה הַדְּבַר, חֲזֵרוּ בַתְּשׁוּבָה, וְהַקְּבֵ"ה רִיחֶם. אֲבָל דְּבַר טוֹב, חַיִּיב לְבֹא בְּכָל מְקָרָה. אֵתָה אֹמֵר עוֹד שְׁנֵתִיִּים, אֲזִי הַדְּבַר יוֹדֵעַ.

כֵּךְ יִרְמִיָּהוּ עוֹנֶה לוֹ. מֵה עוֹשֶׂה חֲנַנְיָה הַנְּבִיא? לֹקַח אֵת הַמוֹטָה מֵעַל יִרְמִיָּהוּ, וְשׁוֹבֵר אוֹתָהּ. וַיִּקַּח חֲנַנְיָה הַנְּבִיא אֵת הַמוֹטָה מֵעַל צִוָּאר יִרְמִיָּהוּ הַנְּבִיא, וַיִּשְׁבְּרָהּ. וַיֹּאמֶר חֲנַנְיָה לְעֵינַי כָּל הָעַם לֹאֵמַר, כֹּה אָמַר יְיָ, כִּכָּהֵן אֲשַׁבֵּר אֵת עַל נְבִכְדִּנְאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל. בְּעוֹד שְׁנֵתִיִּים יָמִים מֵעַל צִוָּאר כָּל הַגּוֹיִם. לִהְרָאוֹת כִּי אֵין שׁוֹם סִפְק בְּכֵךְ. וְהוּא מְדַבֵּר זֹאת בְּשֵׁם ה'.

וַיִּלְךְ יִרְמִיָּהוּ הַנְּבִיא לְדָרְכָו. הוּא לֹא עוֹנֶה. לְמַה אֵתָה הוֹלֵךְ?

נִרְאֶה כִּי יִרְמִיָּהוּ הִסְתַּפֵּק, אֹלָי אֲכֵן אֵמֶת הוּא מְדַבֵּר בְּשֵׁם ה'.

וְהַהוֹכַחָה הִיא מֵהַמִּשְׁךְ, וַיְהִי דְבַר יְיָ אֵל יִרְמִיָּהוּ, אַחֲרֵי שֶׁבֹר חֲנַנְיָה הַנְּבִיא אֵת הַמוֹטָה מֵעַל צִוָּאר יִרְמִיָּהוּ הַנְּבִיא לֹאֵמַר. הַלּוֹךְ וְאֵמַרְתָּ אֵל חֲנַנְיָה לֹאֵמַר, כֹּה אָמַר יְיָ. מוֹטָת עֵץ שְׁבָרָתָ, וְעֲשִׂיתָ תַּחְתֵּיהֶן מִטּוֹת בְּרִזָּל.

אַחֲרֵי שִׁירְמִיָּהוּ מִקְבֵּל אֵת הַנְּבוּאָה הַזֹּאת, הוּא פּוֹגֵשׁ אֵת חֲנַנְיָה וְאֹמֵר לוֹ, כִּי כֹה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, עַל בְּרִזָּל נְתַתִּי עַל צִוָּאר כָּל הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה לְעַבְדָּתָם אֵת נְבִכְדִּנְאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וְעַבְדָּהוּ, וְגַם אֵת חַיִּית הַשָּׂדֶה נְתַתִּי לוֹ. וַיֹּאמֶר יִרְמִיָּהוּ הַנְּבִיא אֵל חֲנַנְיָה הַנְּבִיא, שְׁמַע נָא חֲנַנְיָה, לֹא שְׁלַחְךָ יְיָ. וְאֵתָה הַבְּטַחְתָּ אֵת הָעַם הַזֶּה עַל שְׁקֶר. לָכֵן כֹּה אָמַר יְיָ, הַנְּנִי מִשְׁלַחְךָ מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה, הַשְּׁנֵה אֵתָה – מִרֵן שְׁלִיט"א קִרָּא בִּיכִינוּי, הוּא – מֵת, כִּי סָרָה דְבָרְתָּ אֵל יְיָ. וַיָּמַת חֲנַנְיָה הַנְּבִיא בַשְּׁנָה הַהִיא, בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי.

אתה אומר אחרת, ובסופו של דבר לא יהיה החרבן. אתה אומר לי כך, בכדי שאני אחזק ואעורר אותם לחזור בתשובה, אבל בסופו של דבר, אתה הצופה ויודע כל הדורות יודע שלא יהיה חרבן. ענה לא הקב"ה, לא, הנביאים הללו ניבאים בשמי שקר וגו'.

ונראה לי גסדכן כי כך הבין רש"י ורבי יוסף קרא, כיון שהם עברו על הנושא הזה בשתיקה, ולא פירשו בפסוקים הללו כלום. לפי דברי כל המפרשים שאמרנו, איך הם שותקים? הרי לא מובן מה הקב"ה ענה? כיצד רש"י לא מסביר, לא מעורר כלל, מה הקב"ה ענה?

הקב"ה אמר לו, שקר הנביאים מתנבאים בשמי וגו', אבל הרי ירמיהו כבר ידע שזה שקר. הוא שואל שאלה חזקה, והקב"ה משיב לו דברים שלא עונים ולא מרגיעים בכלל. אולם לפי דברינו, יתכן שהם סברו כך. ולכן שתקו.

ברצוני להביא ראיה, שאכן ירמיה חשב כך, מן העניין של חנניה בן עוזר. שם בנביא ירמיה פרק כ"ח כתוב כך, וַיְהִי בַשְּׁנָה הַהִיא בְּרִאשִׁית מַמְלַכַת צְדַקְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה בִּשְׁנַת [בַּשְּׁנָה] הָרְבַעִית בַּחֲדָשׁ הַחֲמִישִׁי אָמַר אֵלֵי חֲנַנְיָה בֶן עֲזַרְיָה הַנְּבִיא אֲשֶׁר מִגְּבֻעוֹן בְּבֵית יְיָ, לְעֵינַי הַכְּהֵנִים וְכָל הָעַם לֹאֵמַר. נְבִיא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, אֹמֵר לִי כֹךְ. כֹּה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹאֵמַר, שְׁבָרְתִי אֵת עַל מֶלֶךְ בָּבֶל. בְּעוֹד שְׁנֵתִיִּים יָמִים, אֲנִי מְשִׁיב אֵל הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵת כָּל כְּלֵי בֵית יְיָ, אֲשֶׁר לָקַח נְבִכְדִּנְאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה, וַיְבִיאֵם בָּבֶל. וְאֵת יְכַנְיָה בֶן יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה, וְאֵת כָּל גְּלוֹת יְהוּדָה הַבָּאִים בְּבִלְהָ, אֲנִי מְשִׁיב אֵל הַמָּקוֹם הַזֶּה נְאֻם יְיָ, כִּי אֲשַׁבֵּר אֵת עַל מֶלֶךְ בָּבֶל.

עונה לו ירמיהו, ויאמר ירמיה הנביא, אמן בן יעשה יי. יקם יי את דבריך אשר נבאת להשיב כלי בית יי וכל הגולה מבבל, אל המקום הזה. אך שמע נא הדבר הזה, אשר אנכי דבר באזניך ובאזני כל העם. הנביאים אשר היו לפני ולפניך מן העולם, וינבאו אל ארצות רבות, ועל ממלכות גדלות, למלחמה ולרעה

רואים שבשלב הראשון ירמיה לא דיבר איתו קשות, אדרבה, אמנם הוא לא הסכים איתו אבל השאיר זאת בספק, הלך בשתיקה. אבל אחרי שהקב"ה מתגלה אליו, הוא מבין שזהו שקר, ואז ירמיה אומר לו שהוא דובר שקר. רק לאחר שנתברר לו הדבר מפי ה'.

מובן א"כ כי זאת ראייה עצומה למה שדיברנו, שהיה לו ספק עליו ועל נביאים אחרים, אולי הם נביאי אמת.

דרך עשירית בביאור העניין.

אבל ישנה עוד דרך עשירית, 'דרך הקודש ייקרא לה', 'העשירי יהיה קודש'.

זכינו השבוע לעוד שיטה ולתירוץ נוסף בעניין הזה, וגם זה יסוד חשוב מאד. על פי מה שכתוב זאת בספר שני לוחות הברית ותורה שבכתב, אשר הוא דן שם לגבי מחלוקת קורח ועדתו כנגד משה רבינו. הפסוק אומר (במדבר ט"ז, כ"ח) – **כִּי טו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, בְּזֹאת תִּדְעוּן בִּי יְיָ שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה, בִּי לֹא מְלַבֵּי. אִם כָּמוֹת כָּל הָאָדָם יִמְתּוּן אֵלֶּה, וּפְקַדַת כָּל הָאָדָם יִפְקַד עָלֵיהֶם, לֹא יְיָ שְׁלַחְנִי.**

הוא מביא מדרש מפליא ומבהיל (במדבר רבה פרק י"ח סי"ב), משל למה הדבר דומה, לשושבין בתו של מלך שהיו עדותיה בידו. השושבין היה מחזיק את ההוכחה, שהבת של המלך נמצאה בתולה. עמד אחד מן המסובין וקלל את השושבין, ואמר לא היו בתולים לבתו של מלך. כך הוא אומר בפרהסיא. עמד השושבין כנגד המלך ואמר לו, אם אין אתה תובע בנפקין שלך, ואין אתה מוציא את זה והורגו בפני הכל, אף אני אומר בודאי שלא נמצאו בתולים לבתו של מלך. אומר השושבין למלך, כאן זאת שעת מבחן, החצוף הזה אומר כך וכך, אם אתה לא תוכיח שאני צודק, אז גם אני אגיד שהדבר כפי שהוא אומר. אתה חייב להתערב, להוכיח בוודאות עם מי הצדק. מיד אמר המלך, מוטב לי להרוג את זה, ולא יוציא השושבין שם רע על בתי. זהו המשל.

כעת תשמעו את הנמשל, וכך קרח נחלק על משה ואמר, מלבו ומעצמו אמר משה כל הדברים הללו. פתח משה ואמר לפני הקדוש ברוך הוא, אם מתים אלו על מטתם כדרך שבני אדם מתים, והרופאים כו', אף אני כופר ואומר לא ה' שלחני, ומלבי אמרתי עכ"ל.

קורח היה אפיקורוס. הוא אמר, ישנם רק שני דברים שהקב"ה אמר, 'אנכי ו'לא יהיה לך'. אבל היתר, ח"ו זאת המצאה שלך. הכל אתה אומר מליבך. אתה מחליט לעשות את אחיך כהן גדול, ואליצפן וכו' כך וכך וכו'. ועומד בתוקף ועוז, והתחברו איתו לאותה עלילה דתן ואבירם מאתיים וחמשים ראשי סנהדראות. זהו משבר גדול.

עומד משה לפני הקב"ה ואומר כך, אם כמות כל האדם ימותו על המטה, דהיינו יהיו חולה ויבוא רופא לבקדם ויתן תרופות שלא יעזרו או כן יעזרו, ועכ"פ בסופו של דבר ילכו כדרך כל הארץ, גם משה יכפור ויאמר לא ה' שלחני, ומלבי אמרתי. הפלא ופלא.

מה פירוש הדבר? ויש לתמוה – צועק השל"ה – איך אמר משה שחם ושלוש רוצה לכפור בנבואת עצמו. הלא נבואת משה רבינו ע"ה שהיא על כל הנביאים, הוא אחד מעיקרי הדת?

אינני יודע מדוע השל"ה היה צריך להוסיף זאת, בכדי לחדד את השאלה. כי 'אחד מעיקרי הדת', זה בשבילנו. לכאורה היה צריך לכתוב רק מצד שמשה רבינו עצמו הרי יודע את האמת, מה שייך שהוא יכפור?

בכל אופן, השל"ה שם אומר על כך תירוץ ע"ד הפשט, מיישב קצת את העניין. לא אכנס לכך כעת כי הדבר יקח זמן, מי שירצה יעיין שם. גם מפני שהתירוץ הזה לכאורה לא כ"כ נכנס במלים, אלא רק בקושי.

אבל תשמעו את התירוץ השני, שהוא ע"ד הסוד, כי אלו דברים ממש מאירים. לא לחנם כתוב, כי זאת נקראת 'דרך האמת'.

שערי יצחק – השיעור השבועי

אותי, כפי שישנו דבר כזה, אצל נביאי השקר. הדבר מבהיל, אבל עיי"כ הדברים יותר מאירים.

הבאנו בשיעור שעבר את הדברי יואל 'בשם הקדמונים', ונראה כי הוא התכוין לדברי השל"ה הללו, אם כי זה לא ממש במדוייק.

השל"ה אומר שיש בזה 'סוד עמוק', והוא לא כותב מה המקור שלו. ניסיתי לחפש היכן מקורו בכדי לראות את הדברים בצורה יותר ברורה, אולי הדבר חסר וצריך להשלים עוד כמה דברים, אבל לא זכיתי למצוא את המקור שלו. אינני יודע האם יש אמנם לכך מקור, מסתבר שכך, נראה שאין אלו דברי עצמו. אבל עדיין לא מצאנו. מי שימצא, שיודיע לנו, וברוך יהיה.

בכל אופן, נראה כי הדברי יואל לכך מתכוין. הוא כתב כך, והנה משמע מזה, שבאמת לא היה באפשרי לבני ישראל, להבחין ולידע מיהו נביא האמת ומיהו נביא השקר, וכמו שכתבו הקדמונים – לפעמים כותבים 'הקדמונים' לאו דוקא על ראשונים, אלא אפילו רק כמה דורות לפנינו – שהיו בין נביאי הבעל, צדיקים ועובדי ה'. ונרמה היה להם, שהאמת כדבריהם שמתנבאים. כי על ידי איזה חטא ופגם שפגמו, הגיעו לידי כך שיחשבו שהאמת כדבריהם. אבל כלפי חוץ, היו נראים ככשרים וצדיקים, ולכן היה להם הכח להתעות את ישראל כל כך, ש(כאילו) ירמיה הנביא מצא בזה [כאילו] לימוד זכות על ישראל.

הדברים הללו נראים מתאימים עם מה שהשל"ה אומר, אינני יודע האם את יתר דבריו הוא ראה בספרים אחרים או שזאת תוספת לפי ההבנה שלו עצמו, בכל אופן כבר ישנו יסוד לדברים הללו.

לפיזה הדבר מובן, וזאת הדרך העשירית שאמרנו בס"ד.

השאלה של ירמיה היא, כפי שאמרנו [בדרך התשיעית], לא כפי שפירשו כל המפרשים שזה היה לימוד זכות, ולא כפי שנראה מהדברי יואל אשר 'הלביש' זאת על הרד"ק. הרד"ק היה

ישנה שם 'הגהה', אשר השל"ה כתב בעצמו. הוא אומר, כי משה רבינו מתכוון באמרו 'לא יי' שלחני, שמישהו אחר שלח אותי. רוח טומאה.

אומר השל"ה, כי זהו מה שקרה עם נביאי השקר. זה לא שנביאי השקר ידעו שהם משקרים, הם לא שיקרו, הם חושבים שהם מדברים אמת, ושה' שלח אותם והוא זה שמדבר איתם. אבל האמת היא, כי בפועל זאת היתה רוח טומאה.

הערה מהקהל: הדבר מפורש לגבי רוח נבות. תשובת מרן שליט"א: זה כעין מה שהיה רוח נבות. זאת דוגמא, מביאים ממנה ראיה לדבר זה. יש אריכות בספר דרך ה' לרמח"ל וחלק שלישי סוף פרק ד', ואולי עוד נרחיב בזה.

תשמעו את דבריו הנפלאים. ויש לפרש דבר זה, על פי סוד עמוק. כי יש סוד בנביאי שקר שהתנבאו, והם היו סוברים שהם אומרים אמת. איך הדבר יכול להיות? והעניין הוא, כי מצד חטאים – כנראה צ"ל מצד 'חטאים' – שירדו לעומק הקליפה, ודיבר עמהם רוח הטומאה, טעו וסברו שהוא רוח הקודש, כי עוונותם גרמו לזה.

הם עשו עבירות, וירדו לעומק הקליפות, ושם רוח הטומאה תפס אותם, וכמובן רוח הטומאה מציג את עצמו צדיק, רוח הקודש, ולכן הוא חושב שהקב"ה מדבר איתו ומתנבא.

אבל נבואת משה רבינו ע"ה, היתה קדושה תכלית הקדושה באספקלריא המאירה, כי לא היה שום פגם בו (שיהא) [שיבוא] חס ושלום לידי טעות. לגבי משה רבינו, הדבר לא שייך. כי משה רבינו זך ונקי, ולא שייך שידבר איתו רוח טומאה. אין דבר כזה. הכל 'חלק'.

רק אמר להשם יתברך, אם לא תעשה דין – רבש"ע, כעת ישנו קורח, המנסה להרוס את הכל – אהיה מוכרח לומר גם אני ככה, כי אני טועה חס ושלום במראה הנבואה ולא ה' שלחני חלילה. רח"ל. אין לי ברירה, מישהו אחר שלח

פשוטן, ואי אפשר לערב את הסודות בדבריו. הרד"ק לא ידע מהסודות וכדו'. צריך לקחת זאת, כדבר בפני עצמו.

א"כ ירמיה שאל את הקב"ה כך, כיון שירמיה לא היה יודע האם הם נביאי אמת או נביאי שקר. אולי הם נביאי אמת? רבש"ע, תגיד לי, אני רוצה לדעת. עונה לו הקב"ה, 'שקר, הנביאים נבאים בשמי'. רוח שקר היא אצלם. 'לא שלחתים ולא ציויתים'. מישהו אחר הוא המצוה אותם ושולח אותם, מדבר איתם רוח הטומאה, זה לא אני. 'חזון שקר וקסם ואליל ותרמית לבם, המה מתנבאים להם, או 'לכם', כפי שאמרנו כי ישנן חילופי גירסאות.

בעת ברצוני לומר לכם, דבר ממש נפלא.

בעצם צריכים לשאול כאן שאלה. נביאי השקר האלה, הם היו סוברים שהם אומרים אמת, א"כ למה מגיע להם עונש? הפסוק אומר, לְכֵן פֶּה אָמַר יְיָ עַל הַנְּבִאִים הַנְּבִאִים בְּשְׁמִי וְאֲנִי לֹא שְׁלַחְתִּים, וְהָמָּה אֹמְרִים חֶרֶב וְרֶעֶב לֹא יִהְיֶה בְּאָרֶץ הַזֹּאת, בְּחֶרֶב וּבְרֶעֶב יִתְמוּ הַנְּבִאִים הַהֵמָּה. עונש חמור מאד רח"ל.

למה? לכאורה, הם מסכנים, טעו, הם טועים, חושבים שכך הקב"ה דיבר, והם אומרים זאת לכל הציבור.

ואם תאמר, הרי ירמיהו אומר אחרת? טוב, ירמיהו אומר אחרת, ואנחנו שמענו מהקב"ה משהו אחר. למה מאשימים אותם, הרי הם טועים? ומה הציבור אשם, שהם טועים? הם אומרים להם דברים בשם ה', והציבור מאמינים שזה בשם ה', למה מענישים אותם? הוא טעה, וכי מי שטעה צריכים להעניש אותו? על טעות מגיע לו עונש בליה?

חושבני כי התשובה לכך היא כדלקמן. לפי דרכינו, שהם היו רשעים, אמנם הם אומרים שה' דיבר איתם, אבל תגיד לי, אתה נורמאלי? ה' יתגלה אליך? הרי אתה יודע שאינך בסדר? הרי הם היו רשעים גדולים.

כתוב בפסוקים במפורש, כֹּה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֶל אַחֲאָב בֶּן קוֹלְיָה וְאֶל צְדֻקְיָהוּ בֶּן מְעַשִׂיָּה, הַנְּבִאִים לְכֶם בְּשְׁמִי שָׁקֵר. הַנְּנִי נִתְּנוּ אֹתָם בְּיַד נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל, וְהִכְּם לְעֵינֵיכֶם. וְלָקַח מֵהֶם קְלָלָה לְכָל גְּלוֹת יְהוּדָה אֲשֶׁר בָּבֶל לְאֹמֶר, יִשְׁמָךְ יְיָ בְּצְדֻקְיָהוּ וּבְאַחָב, אֲשֶׁר קָלַם מֶלֶךְ בָּבֶל בְּאִשׁ. יַעַן אֲשֶׁר עָשׂוּ נְבִלָה בְּיִשְׂרָאֵל, וַיִּנְאַפוּ אֶת נְשֵׁי רַעִיָּהֶם. וַיְדַבְּרוּ דָבָר בְּשְׁמִי שָׁקֵר, אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתֶם, וְאֲנֹכִי הוֹדַעְתִּי [הַיּוֹדַע] וְעַד נָאִם יְיָ וַיְרַמֶּיָּה כ"ט, כ"א-כ"ג. וכן מה שכתוב אח"כ בפרק כ"ח, לגבי צדקיהו. הם היו רשעים גדולים. לא סתם.

א"כ איך אתה חושב, שהקב"ה מדבר אליך? כתוב שהם הלכו לבת של נבוכדנאצר, לשכנע אותה כביכול על איסור עריות, בשם ה'. ולבסוף 'אשר קלם מלך בבל', נבוכדנאצר אמר להם אם ה' צוה אותכם כך, ננסה אותכם כמו חנניה מישאל ועזריה שהיו בכבשן האש. הם נשרפו. כמו קליות רח"ל. רק יהושע הכהן הגדול נחרכו הבגדים שלו. הם התחכמו לצרף אותם עמהם, כי חשבו שהזכות שלו תגן עליהם. הם היו רשעים עצומים. נו, הם נורמלים לחשוב שהקב"ה מדבר איתם? וקל וחומר, שהם יודעים שירמיהו אומר משהו אחר. טוב, הם לא יודעים אם ירמיהו צדיק או לא, אבל אתם יודעים שהם רשעים.

ולפי דרך הדברי יואל, אותם נביאים הם היו צדיקים, אבל היו להם חטאים. הוא אומר, שהם פגמו באיזה חטאים, אבל עכשיו הם צדיקים ועובדי ה'. היו רשעים, וכעת הם צדיקים, עכשיו הם שומרי שבת וכו'. עכשיו הם בסדר.

גם לפי הדרך שלו, צריכים לדעת, האם אכן הם חזרו בתשובה, או שהם לא חזרו בתשובה? צ"ל שהם לא חזרו על כך בתשובה. כי אילו הם היו חוזרים בתשובה, אם הם היו מתקנים את החטאים שלהם, יכול להיות שתהיה להם רוח הקודש. אבל מכיון שהם לא תיקנו את חטאיהם, אז הפגם נותר על פנו.

מובן אם כן, שיש כאן שתי דרכים.

שערי יצחק – השיעור השבועי

גם למשל ישנו עוד מקום, בירמיה [פרק כ"ט פסוק כ"ג], שם ג"כ ישנו קרי וכתוב, שם הוא אמר משהו. כתוב שם בפסוק, לגבי הרשעים הללו צדקיהו ואחאב, יַעַן אֲשֶׁר עָשׂוּ נְבִלָה בְּיִשְׂרָאֵל, וַיִּנְאַפוּ אֶת נְשֵׁי רַעִיָּהֶם, וַיְדַבְּרוּ דְבַר בְּשָׁמִי שָׁקֵר, אֲשֶׁר לֹא צְוִיתָם, וְאַנְכִי הוֹדַעְתִּי וְהִידַעְתִּי וְעַד נָאֵם יְיָ. במקום 'הוידע', כתוב 'הוידע'. כביכול נראה שהתחלפו האותיות, התהפכו. אומר על כך הרד"ק, והוידע, כתוב בהפך האותיות הוידע. א"כ ישנה כאן סתם טעות, אז למה צריך לקרוא זאת 'קרי וכתוב'? לפי שיטתך, לא מובן מה זה 'הוידע-הוידע'. למה הרד"ק הסתיר את פניו, הרי זה סותר את השיטה שלו.

אנחנו אומרים, שכל קרי וכתוב, צריכים לקרוא כמו ה'קרי', וב'כתוב' ישנו דרש. זאת השיטה המקובלת אצל חכמי ישראל.

כפי שאתם יודעים, מובא בשלחן ערוך [או"ח סי' קמ"א ס"ח] לגבי מישהו שקרא בספר תורה כמו הכתיב, והחזירו אותו והוא לא רצה לחזור. פלא, למה הוא לא רצה לחזור? לא הבנתי זאת, עד שעלה בדעתי כי הוא אחז שזהו נוסח אחר, הוא הכחיש את חז"ל שאמרו כי זאת הלכה למשה מסיני. הוא אמר, ישנו נוסח כזה וישנו נוסח אחר, ואני קורא כפי הנוסח הזה. וכתוב שגדולי הדור הורידו אותו מעל התיבה. כך מובא בשלחן ערוך, גדולי ספרד הורידו אותו, כי היה נראה להם שזאת כעין כפירה בדברי חז"ל.

כתוב שם כך, כל תיבה שהיא קרי וכתוב, הלכה למשה מסיני שתהא נכתבת כמו שהיא בתורה, ונקרית בענין אחר. ומעשה באחד שקרא כמו שהיא כתובה בפני גדולי הדור הרבנים הר"ר יצחק אבוהב והר"ר אברהם ואלאנסי והר"ר שמואל ואלאנסי בנו ז"ל, והתרו בו שיקרא כפי המסורה ולא רצה, ונידוהו והורידוהו מהתיבה ע"כ.

אם כי אני יכול להצדיק קצת את הרד"ק, שהוא הבין כי 'הלכה למשה מסיני' היינו שזה דבר ברור כמו הלכה למשה מסיני. לפעמים ישנה משמעות כזאת, כמ"ש הרא"ש בפ"ק

אולי שתי הדרכים הן נכונות. לפי הדברי יואל, יכול להיות שחלק מהם היו רשעים שחזרו בתשובה, אבל לא תיקנו את החטאים הקודמים שלהם. ולפי המהלך שלנו, כאשר הוכחנו, וכפי שרואים מהרד"ק, וכן מה"ר משה דוד וואלי שג"כ מדבר עפ"י הסוד, שהם היו רשעים, ועדיין הם רשעים. בין כך ובין כך יש עליהם תביעה, שלא יכול להיות שזאת רוח הקודש, לא יתכן שהקב"ה מדבר איתם.

בעת תראו דבר ממש הפלא ופלא. הפסוק אומר, תִּזְוֹן שָׁקֵר וְקָסָם וְאֵלֹהִים וְתִרְמֹת וְתִרְמִית לָבָס, הִמָּה מִתְנַבְּאִים לָבָס. המלה ואליל כתובה עם וא"ו, 'ואליל'. ובמלים 'ותרמית לבס', המלה ותרמית כתובה עם וא"ו, 'ותרמות לבס'.

לרד"ק ישנה שיטה, אשר איננה מקובלת, אבל אי אפשר להתעלם ממנה. אנחנו יודעים, שכל 'קרי וכתוב' זאת הלכה למשה מסיני. כמבואר בגמ' נדרים דף ל"ד ע"ב. גם מה שיש בנביאים ובכתובים, הכל נגלה למשה רבינו, הקב"ה אמר לו שצריך לכתוב כך ולקרוא אחרת. מדברים על כך הרשב"א והרדב"ז בתשובותיהם, ועוד. אבל הרד"ק ועוד כמה חכמים פשטנים אומרים, כי 'קרי וכתוב' אלו שתי נוסחאות. דהיינו, היו בספרים שתי נוסחאות, והחליטו אנכה"ג מה צריכה להיות הנוסחא הנכונה.

בדרך כלל, בכל מקום שישנו קרי וכתוב, הרד"ק מסביר שזה אותו הדבר, עכ"פ כמעט, או שיש לכך משמעות אחרת, הוא מצדיק גם את הקרי וגם את הכתיב, כאילו זה שתי נוסחאות. אבל כאן, לא היה לו מה להסביר, מה זה 'קסם ואליל ותרמות לבס', מה פירוש המלים אלול ותרמות? אין מלים כאלה. לא יכולה להיות מלה כזאת. לכן, הרד"ק שתק.

אינני מבין זאת, כי כאן הוא היה צריך להרים ידים, להגיד בהדיא כי לשיטתו הוא אינו מבין איך זה. אבל הוא לא הסביר כאן כלום, התעלם, מכיון שהוא לא יכול להסביר את הדבר לפי שיטתו.

דמקואות, ועוד כמה רבוותא. אפשר לתרין כך, אבל לא ניכנס לזה כעת. הרחבתי בס"ד בכל זה, בנפלאות מתורתך פ' ויקהל ע"פ את בריחו כתיב, בריחיו קרי.

בנ"ד, התבוננתי בס"ד בדבר הזה, להבין מה בא לומר ה'קרי' וה'כתיב' כאן. תשמעו דבר הפלא ופלא. אמרנו הרי שני מהלכים, ושכנראה שניהם אמת. שנביאי השקר האלה, חלק מהם היו רשעים וחזרו בתשובה, אבל לא תיקנו את החטאים שלהם, וממילא לא יכול להיות שתשרה עליהם רוח הקודש. זהו הפירוש, וקסם 'ואלול'. חודש אלול, תחזרו בתשובה. לא חזרו בתשובה.

זתרמות' לבם, כפי המהלך השני, שהם עדין היו רשעים. המשיכו לחטוא, ובמידה. האות וא"ו באה להגיד, שהם פגמו במדת היסוד, ולכן הם נכשלו, מכיון שהם היו רשעים כאלה. הוא"ו הכתובה כאן, באה לרמוז כי בעצם הקב"ה נגלה לירמיהו ומגלה לו זאת. כנראה אלו דברים, שלא מחייב שיידעו אותם בציבור. הרי כתוב, 'אנכי היודע ועד', אני הקב"ה יודע, ועד על כך. לא חייב שכל העולם יידע שהם היו רשעים בסתר.

ע"כ הקב"ה אומר לירמיהו גם כאן בפרק י"ד, תדע לך שהם רשעים גמורים, וח"ו לא יכול להיות שהאנשים הללו יהיו נביאים.

חודש אלול, מוזכר בהדיא בספר נחמיה ו', ט"ו] **בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה לְאַלּוּל**. שחודש זה מיועד לתשובה, מיוסד עלפי המדרשים, פרקי דר' אליעזר פמ"ו, ותנא דבי אליהו זוטא פ"ד, מאז שאמר הקב"ה למשה רבינו [דברים י', א'] **וְעָלָה אֵלַי הַקָּרָה וְגו'**, והרחבתי על כך בס"ד בנפלאות מתורתך ע"פ כי תצא למלחמה וג' ד"ה ומתבאר וד"ה מעתה.

לגבי תמיהתנו על הרד"ק כדלעיל, למען הסיר כל ספק שמא יטען מישהו אולי אצלו לא היה כאן כתיב אלול ותרמות, ולכן שתק, לכן נוסף שזה לא יתכן. כי זה כך בכל הנוסחאות, ובכלל זה בכתר בן אשר ובתיגאן. אילו היה נוסחאות

ספרדיות שלא נזכר זה, היה המנחת שי מצייין. אך גם הוא כתב בפשיטות, כמו בכל הספרים שלנו, אלול ותרמות כתיב, אליל ותרמית קרי.

כך חשבתי. אבל למרבה הפלא, בדקתי אחרי כן בתנ"ך גינצבורג שמביא שינויי נוסחאות מעשרות ספרים, ורושם ומצייין כמה ספרים שגם הכתיב אליל ותרמית. אם כן יש מקום ללמד זכות על הרד"ק שכך היה בספרים שלפניו, ולכן עבר על זה בשתיקה, כי לא היה לו מה לכתוב.

התייחסות לאדם אחד בזמנינו הרואה גילויים נסתרים מן השמים וכדו', ומהיכן הוא שואב את גילוי ודמיונותיו. ושלא יתכן להיות משיח, מי שאינו תלמידחכם גדול.

דעו לכם, שהדברים הללו, כמו אלו, לצערינו יכולים להיות גם בזמנינו, בטח אתם פוגשים זאת, ולאורך כל הדורות היו אנשים שנכשלו, כגון שבתאי צבי, שמצד אחד היו מופלגים בחכמה, שבתאי צבי אפי' ידע את השם המפורש, לימד אותו זאת איזה חכם זקן אחד, הוא לא ידע שהוא יעשה בעיות. רואים זאת פה ושם, וגם בדור שלנו.

תשמעו מה ראיתי כתוב, לגבי אדם בדור שלנו שאינני מכירו. אדם שהיה טרקטוריסט פשוט, ופתאום החל להיות תוהה ובוהה, ולראות גילויים רוחניים מיוחדים. בני סביבתו נבהלו, וחששו שהוא משתגע, וגם הוא בעצמו חשש מאד. ולבסוף אמרו לו איזה רבנים, שהוא זוכה לגילויים מן השמים.

אדם שעומד מולו, הוא יודע כל נסתרי, באופן מדוייק, בעבר, בהווה, הן שלו והן של בני ביתו, מחלותיו, והדרך בה הוא נסע אליו, וכן כל גלגוליו. גם עתה הוא בעצם נשאר אדם פשוט ותמים. מה קרה? פתאום שרתה עליו רוח הקודש? על העבירות שלו, לא כתבו. לא יודעים.

והוא אומר שהמלאכים מתגלים אליו, מצווים אותו להתרחק מדברים מסובכים. לשאלות הוא משיב על פי רוב, כן או לא. ולשאלות

שערי יצחק – השיעור השבועי

היתה חבורה של אברכים תלמידי חכמים בעיר אשדוד ת"ו, שהיה אצלם מישהו שאמר שהוא המשיח, וקבע תאריך מתי תהיה מלחמה עולמית, כ"ז תשרי, והיו אפילו רבנים חשובים וידועים שהאמינו לו, ואברכים מכרו את הבתים שלהם והסתתרו ביער בכדי להינצל מהמלחמה.

מה הבן אדם הזה? מי הוא? מהיכן ציץ? אינני יודע. המעלה היחידה שאני מכיר שהיתה לו, שהוא היה ממשפחה מפקיעין. כידוע, ישנה איזו משפחה בכפר פקיעין, שלא עזבו את ארץ ישראל מאז החרבן. זהו כפר ערבי, והם היו המשפחה היהודית היחידה שגרו שם, משפחה של יהודים שלא עזבה את ארץ ישראל בכל הדורות. אותו אדם, היה מהמשפחה הזאת. אבל וכי בגלל דבר זה, יש לו סגולה שהוא יהיה משיח? לא ידוע.

יום אחד, קיבלתי בטלפון הודעה שהוא רוצה לבוא לדבר איתי. והוא מבקש רשות, אם אני מוכן לקבל אותו. האם זה נורמאלי, דבר כזה? הוא צריך לבקש רשות לבוא? תבוא ותיכנס, מה אתה מבקש רשות?

לא רציתי לקבל אותו, אלא תחילה לשמוע אותו. שמעתי הקלטה, והנה הוא עסיהארץ, אינו יודע בין ימינו לשמאלו, והוא גם אומר, כי מי שלא ישמע בקולי – יפָּרַת. אמרתי לעצמי, הנה זה לא יודע אפילו לקרוא.

אבל אם הוא הצליח להטעות אנשים חכמים וידועים, זה מכיון שישנם אנשים שיש להם דברים מעל הטבע, אך זה לא ממקור הקדושה.

וצריכים לדעת, איך האדם צריך להיות בנוי, עם שכל וכו'. הרמב"ם אומר, כי הקב"ה שם לאדם את העיניים קדימה. גם אם ישנם דברים שאינו יודע להסביר, יש את דרך התורה, ישנם דברים ברורים, אני לא מתפעל מכל דבר, יש את דרך ה', ומה שאני לא מבין לא להתבלבל. בעוה"ר, אלה שהלכו אחרי זה, נכשלו.

מורכבות, אינו נענה. אם השאלה מסובכת קצת, הוא לא קולט, לא מבין הרבה, אין לו שכל בקדקדו.

גם דרשותיו בציבור, הינן בעלות תוכן רדוד, ובשפה עילגת. לכן קשה לקבל שאדם תמים זה מערים על רבנים ואנשי עסקים ממולחים הבאים לקבל עצתו. אבל הוא מדבר גם דברי שטות. הכותב אומר, לא נראה לי, מי שמסתכל עליו הוא נראה אדם תמים, לא יכול להיות שהוא משגע כך את כולם, שהוא מערים על האנשים. רבנים ובעלי עסקים באים להתיעץ איתו. יש פה משהו לא טבעי.

יתירה מכך, תשמעו דבר מבהיל, הוא הציע לאלמנות להביא את בעליהן, ולהורים שכולים את ילדיהם. אלא שעל פי רוב הם סירבו. אך היו מקרים רבים שהוא ביצע זאת, למשל לתלמיד חכם, ר' פלוני התגלה לו כרבו ז"ל, בדמותו וכצלמו, בפניו ובבגדיו, ועם הבגדים שלו, ושוחח עמו ארוכות בקולו של רבו. אלא שהגאון הרב פלוני גער בו, והורה לו לחדול באופן מידי.

אינני יודע האם הדבר נקרא 'דורש אל המתים', הוא מביא את המת, היו לפעמים מקרים שגדולי ישראל היו צריכים להביא מתים והם החיו אותם. יש סיפורים. דורש אל המתים, זה המרעיב עצמו ולן בבית הקברות, כמבואר בגמ' סנהדרין, ואכמ"ל.

ישנו מצב, שהאדם חושב שזאת רוח הקודש, אבל זאת רוח טומאה. מסתבר שהאדם הזה הוא בעל עבירה, ואינני יודע מאיזה סיבות הוא נקלע והגיע אל המצב הזה.

לזכות לרוח הקודש, צריך מאמצים עצומים, שנים רבות של עבודת ה' ויראתו. רוח טומאה, אפשר בקלות.

לפני כמה עשרות שנים היה דבר דומה, אני בעצמי מכיר את הדברים הללו מקרוב, אינני יודע האם אתם זוכרים זאת.

לפני כשלושים שנה התפרסם איש כזה בעיר תל אביב, והוא היה בעל תשובה. כשביקר אצל המקובל מה"ר סעדיה בן אור זצ"ל מרעננה, שאל אותו הרב, כמה שנים אתה עוסק בתורה. אמר לו, אני בעל תשובה, ולא עסקתי בתורה אלא שנים ספורות. אמר לו, אם כן לא יתכן שהיגעת לכך. שהרי אני עוסק בתורה מאז ילדותי, וכן עוסק בקבלה שנים רבות, ועדיין לא זכיתי לכך. שמעתי זאת בזמנו מפי הרב גבריאל צובירי שליט"א, חתן אחיו של הרב סעדיה, ואיני זוכר במדויק. איתמר].

השם ברוך הוא יזכנו, וידריכנו בדרך ישרה. לא גמרת את הנושא, מכיון שהזמן קצר והמלאכה מרובה, אבל בכל אופן אני מקוה שהתקדמנו טובא, כבר יש לנו עשרה דרכים, והדריך העשירית הזאת שזכינו אליה היא ב"ה תוספת המאירה את העיניים. כך יזכנו ה' שיאיר פניו תמיד איתנו, יָאֵר פְּנֵי אֲתָנּוּ סֶלָה [תהלים ס"ו, ב', אכ"ר.

*

שאלה מהקהל: הרב אומר שאותו שהתחזה למשיח באשדוד, היה עסדהארץ. וכי המשיח צריך להיות דוקא תלמיד חכם?

תשובת מרן שליט"א: פשיטא. וזה מפורש ברמב"ם בהלכות תשובה שלהי פרק ט', אותו המלך שיעמוד מזרע דוד, בעל חכמה יהיה, יותר משלמה. ונביא גדול הוא, קרוב ממש רבינו יעו"ש.

וביתר ברחבה ואריכות ביאר באיגרת תימן, שמעלתו תהיה יותר מעולה ונכבדת מן הנביאים וכו'. ואין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר וכו'. אין אנו מאמינים למי שאינו מפורסם בחכמה שיבוא ויאמר שהוא משיח, כל-שכן אם יאמר כך אחד מעמי הארץ. ובהמשך שם מביא הרמב"ם ראיה שאותו משיח שעמד בזמנו בתימן, הוא עם הארץ, מזה שטעה באיזו הלכה בתורה בעניין צדקה יעו"ש"ב.

לכן אף שבהלכות מלכים פי"א הל"ד כתב הרמב"ם, שיעמוד מלך מבית דוד, הוגה בתורה ועוסק במצוות וכו' יעו"ש, אין להבין מזה שמספיק שיהיה מתמיד בלימוד תורה, אלא קיצר וסמך על מה שכבר כתב תחילה בהלכות תשובה, וכדלעיל. ועיי' בספר התקופה ירושלם התשל"ב, פרק י"א, מדף של"ח, שהלך בדרך אחרת.

שאלה חוזרת מהקהל: הרי יש מפרשים תיקו בגמרא, ראשי תיבות תשבי יתרץ וכו' כידוע. לפי זה למה תשבי, הרי המשיח תלמיד חכם גדול, והוא יתרץ?

תשובת מרן שליט"א: אליהו שהוא תשבי, יבוא עוד לפני המשיח. ועיי' רמב"ם פי"ב ממלכים הלכה ב'.

דברי מרן בשבח חוברת "דרך סלולה" שיצאה לאור השבוע בהדפסה חדשה, ומחולקת חינם לבחורי הישיבות הקד' ע"י מוסדות יד מהרי"ץ.

ברוך ה', ידידנו הרב שילה הי"ו עשה דבר גדול, להדפיס שוב את הקונטרס 'דרך סלולה', אשר יצא לאור בעבר כבר מספר פעמים. כבר כאשר התחלתי קצת לעיין בו, ראיתי כי טמונה בו ברכה גדולה ועצומה. וברוך ה' שזיכה את הדור החלש הזה, שתהיה לבני הישיבות הקד' הנהגה ברורה, כפי שדיברנו מקודם איך להחזיק את המסורת. כיצד להשתלב במסגרת של הישיבה, מבלי לפגוע בסדרי הישיבה ובהנהגת הישיבה, ומצד שני לשמור על המסורת. בדבר זה, צריך לדעת ללכת בין הטיפות, בדרך ה', בדרך הסלולה.

לא האמנתי למראה עיני, כיצד בחורי הישיבות הי"ו חטפו את הקונטרס הזה, מרוב התלהבותם, והצורך הגדול אליו. ברוך ה', שקם דור חדש, שחשובה לו מסורת אבותינו. הכל זה בזכות אבותינו הקדושים, ובזכות מהרי"ץ המנהיג גם את הדור שלנו. הציבור התימני צריך לדעת, שהמנהגים והמסורת שלהם מיוסדים על אדני פז. כל הרוחות שבעולם, לא יזיזו אותם ממקומם.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

לא קל ללכת נגד הזרם, הדבר אינו פשוט כלל, אבל דגים חיים הולכים נגד הזרם. מי שמת, הוא נסחף עם הזרם. אדם שמבין, חשובה לו מסורת אבותינו, ויודע את ערכה. לא מתפעל, ולא נגרר. צריכים לדעת את הערך ואת החשיבות, ואז הוא יבין את כל האמת. לצערינו לפעמים ישנם ויכוחים, וישנם אפילו המלגלגים, אבל לא צריך להתווכח. ליצנות אחת, דוחה מאה תוכחות. אנן בדידן, ואינהו בדידהו.

יישר כוחו של הרב שילה, שעשה את הדבר הזה, ומפיץ זאת בחינם ע"י מוסדות יד מהרי"ץ, בן ירבה וכן יפרוץ, אכי"ר.

תמונת עולי תימן מתוך הספר שירת חייו (עמ' 76), עיין לעיל עמ' 12